

Lesník

ČASOPIS ZAMESTNANCOV • LESY Slovenskej republiky, štátny podnik

2017

I.

II.

III.

IV.

V.

VI.

VII.

VIII.

IX.

X.

XI.

XII.

17

28

31

Ludia pre lesy, lesy pre ľudí

Obsah

- 3** Anketa
- 4** Záver Dňa stromu poznačili búrkami – Fragile bez elektriny spievali medzi divákmi
- 5** Cenu Jozefa Dekreta Matejovie získal Lukáš Hraško
- 6** Bruselčan v Banskej Bystrici i na Poľane
- 7** Čo je EUSTAFOR?
Regia Națională a Pădurilor – ROMSILVA
- 8** Aká je situácia s podkôrnikovou kalamitou v 1. polroku 2017 v podmienkach LESOV SR, š. p.
- 9** Nízkotatranská lúka zakvitla parožím
- 10** Vybrané stavebné prvky na lesných cestách a vstupoch – ponuka OZLT Banská Bystrica
- 11** Vo Zvolene majú park J. D. Matejovie, väčšina ľudí to netušila
Možnosti využitia vlastných ubytovacích zariadení podniku pre účely rodinnej rekreácie s možnosťou využitia finančného príspevku vo výške 80 € ako benefitu od zamestnávateľa
- 12** Potulky lesom v slovenskom éteri
- 13** Častovský cyklookruh po prvýkrát cez Zvernici Biela Skala
- 14** Rimavskosobotská vetvička opäť v zvernici na Teplom Vrchu
Michal Slávik si prevzal ocenenie v projekte LES UKRYTÝ V KNIHE 2017
LES UKRYTÝ V KNIHE v mestskej knižnici v Prievidzi
- 15** Lesný chodníček Staré Hory
Slávnostné odhalenie unikátneho vápencového monolitu v múzeu v Liptovskom Mikuláši
- 16** Keď spieva les alebo so zápisníkom do lesa
- 18** Rekapitulácia začiatkov objavovania Pamätných kameňov
- 20** Pozdrav pre dendrológa Ondreja Makaru
- 21** Bez komentára, alebo aké boli v roku 1989 predstavy o obnove funkcií lesov
- 22** Celoslovenská súťaž krúžkov mladých priateľov poľovníctva
- 23** Výnimočný nález poddruhu vrzúnika z čeladi fúzačovitých na Slovensku
Záhady lesa objavujú deti na Záhorí s najstarším lesným pedagógom
- 24** Čo si vymyslíš, to si aj urob!
- 25** Neobyčajné stretnutie na generálnom riaditeľstve
- 26** 150. výročie narodenia dvoch významných lesníkov
- 27** Festival múzeí 2017 v Liptovskom Mikuláši aj s účasťou LDM Zvolen
Detské dni sv. Huberta 2017
Hasičský deň detí v Rabči aj v zelenom.
- 28** Protirečenia k 100. výročiu úmrtia Jozefa Dekreta v roku 1941
- 30** Kúsok lesa zo srdca lesa
- 31** Prachovnice a prachovničky
- 32** Divinový guláš s kuriatkami
Uveríte?
- 33** Doprava dreva po vode (I. časť)
- 34** Spoločenská rubrika
- 36** Z dreva nedreva

4

17

28

31

Hory, turistika, pohyb alebo kúpaliská, more, či spoznávacie zájazdy?

„To je tá otázka“, hovoria si niektorí z nás spolu s Shakespearom každoročne pri výbere letnej dovolenky. Keď pominieme finančnú stránku rozhodovania a uvedomíme si, že niektoré domáce pobyty sú v konečnom dôsledku drahšie ako dovolenka pri mori, zostáva rozhodnutie na návykoch, zdravotnom stave a dlhodobých plánoch každého z nás. Tatry, Jadran, Barcelona či Osrblie? Nie je to podstatné. Dovolenka nie je miesto. Dovolenka je, alebo by aspoň mala byť, vnútorný pocit voľnosti a oddych od všedných starostí – pracovných aj súkromných. Nech už strávite dni voľna v egyptskej Hurghade, na Šumave alebo na chate v Dolných Orešanoch, želáme vám veľa zážitkov, príjemné počasie a žiaden stres.

Príjemnú dovolenku!

Anketa

Podnik LESY Slovenskej republiky disponuje viac ako stovkou rekreačných zariadení, ktoré sú určené pre verejnosť, ale aj pre zamestnancov podniku.

Využili ste, alebo plánujete využiť na dovolenkový pobyt niektoré z rekreačných zariadení podniku LESY Slovenskej republiky?

Margareta Horniaková **GR Banská Bystrica**

Ubytovacie zariadenia v našom podniku využívam pravidelne, prevažne na predĺžené pobyty.

Využila som pobyt v Podhájskej na Silvestra, ubytovanie bolo príjemné a čisté, tiež som bola na chate Donovaly. Veľmi dobrý pobyt s využitím lyžiarskych vlekov a kúpanie v blízkom okolí. Tiež som absolvovala predĺžený pobyt v Hotelovom zariadení Lesník. Môžem povedať, že som sa stretla s milým a príjemným personálom, ochotou a príjemným prostredím. Odporúčam využiť všetkým zamestnancom LSR.

Tatiana Figurová **LDM Zvolen**

Využila som rekreačné zariadenia štátneho podniku LESY Slovenskej republiky už dávnejšie. Obe boli lokalizované vo veľmi peknom prostredí, s možnosťou výletov a poznávacích ciest. Cenovo boli tieto pobyty vyhovujúce. Čistota v jednej z chát však bola na veľmi nevhodnej úrovni, rovnako bola odstrašujúca opotrebovanosť zariadenia. V zariadení nášho podniku neplánujem v najbližšej budúcnosti stráviť viacdňovú dovolenku, láka ma skôr krátkodobý víkendový pobyt.

Luboslav Mika **vedúci odboru životného prostredia**

Možnosť využitia tak širokého spektra vlastných ubytovacích zariadení na rekreáciu, ako je tomu u nás, je benefit, ktorý si nemôže dopriať veľa zamestnancov ostatných odvetví. Aj ja som dvakrát počas letných sezón využil možnosť súkromného ubytovania na našich zariadeniach. V oboch prípadoch bolo naplnené moje očakávanie a bol som spokojný tak s ubytovaním, ako aj prístupom a „servisom“ kolegov, ktorí zariadenie manažovali.

Samozrejme, ako vo všetkom, aj tu je priestor na ďalšie zlepšovanie, čo je pochopiteľne limitované financiami a kategóriou návštevníkov využívajúcich ponúkané služby. Za seba by som odporučil orientovať sa hlavne na zamestnancov a ich rodiny, nakoľko pri nich vidím menšie riziko „znefunkčnenia zariadenia“ nešetrným prístupom ako u cudzích. V tomto prípade by však bolo žiadúce „pohrať sa s cenami“ prenájmu (hlavne mimo sezóny) tak, aby sa im to finančne oplatilo viac, ako u mnohokrát „lacnejšej konkurencie“. Aj v prípade využitia chát totižto platí pravidlo, že pre vlastníka je najdrahšie prázdne, alebo nevyužívané zariadenie...

Rastislav Jasovský **ES Mníšek N. Hnilcom**

Oáza pokoja, kde ju hľadať? Jedni pri mori, iní v prírode. Každý z nás má na výber. Už niekoľko rokov sa ku koncu školského roka hlásim na LS Hrable (OZ Košice) o možnosť víkendového pobytu na poľovníckej chate Bystrý Potok. Jej čaro spočíva v krásnej prírode, čistom vzduchu, ľadovom potoku a hlavne nulovom prístupe k mobilným sieťam. Ideálny príklad ako si s rodinou užiť víkend bez elektronického smogu. Prostredie chaty ponúka množstvo možností zaujať deti rôznymi aktivitami, hrami a získavaním nových skúseností. No nezabudnuteľné sú večerné opekačky pri ohni. To je naša oáza pokoja. Okrem krásnej prírody nám pobyt spríjemňuje výborne udržiavaná a vybavená chata, za čo patrí veľká vďaka vedeniu LS Hrable a OZ Košice.

Romana Kiššíková **OZ Považská Bystrica**

V rokoch 2015 a 2016 som využila dovolenkový pobyt v rekreačnom zariadení Podhájska. Ubytovacie zariadenie plne vyhovovalo, chata a hlavne jej vybavenie (chladnička, kuchyňa, sprcha, teplá voda ...) je na vysokej úrovni – ubytovacie zariadenie môžem plne odporučiť. Objednať si pobyt je nutné hneď začiatkom roku – záujem je veľký.

Záver Dňa stromu poznačili búrky – Fragile bez elektriny spievali medzi divákmi

Priazeň počasia pri organizovaní Dňa stromu je už povestná. Veď za ostatných 15. rokov sa z oblohy znieslo niekoľko kvapiek iba raz, a aj na to už spomínajú iba najväčší pamätníci. Zmenu priniesla druhá júlová sobota a 16. ročník tohto najväčšieho podujatia podniku LESY SR pre verejnosť. Dve intenzívne letné búrky najskôr vyhnali divákov z hľadiska pri prezentácii OZ Revúca a neskôr aj pri vystúpení skupiny Helenine oči. Búrka však nepoznačila program iba dažďom. Blesky a intenzívny lejak prerušili prívod elektriny v celom Čiernom Balogu, a tak posledné a najočakávanejšie vystúpenie – skupina Fragile, spievala bez mikrofónov v strede hľadiska a v kruhu skalných fanúšikov.

Ale pekne po poriadku.

Už príprava tohto ročníka Dňa stromu bola poznačená komplikáciami. V Čiernom Balogu niekoľko mesiacov budujú novú kanalizáciu, a tak bol počet parkovacích miest oproti minulosti výrazne obmedzený. Špatná správa... najmä pre tých, ktorí nechceli využiť služby Čiernohronskej železnice a do Vydrovskej doliny prichádzali po vlastných z niektorého zo záchytných parkovísk.

No možno aj pre mierne menší počet návštevníkov oproti minulosti sa podarilo aj tento problém zvládnuť. „Zdá sa, že niektorých ľudí odradilo nestále počasie a včerajší dážď“, skonštatoval ešte počas obedňajšieho programu vedúci Lesníckeho skanzenu Michal Kofira. Koľko ľudí sa zmesť do Vydrovskej doliny? V tomto prípade okolo 15.000. Samozrejme, že nie naraz. Návštevníci prichádzali postupne od samého rána až do neskorého poobedia.

Hoci sa program ešte nezačal, počet ľudí na náučnom chodníku narastal. Skladanie

vtáčich krmidiel a sokoliari na samom začiatku, lepenie semiačok lesných drevín, hmatová poznávačka, mravenisko, meranie dreva, kynológovia a ďalších spolu 32 stanovišť lesnej pedagogiky čakalo na malých aj dospelých. Záujem bol tradične veľký. Až tak veľký, že na jednotlivé stanovištia sa stáli dlhé rady a Chodník lesného času miestami pripomínal skôr frontu na lístky na koncert Elánu. „Koľko detí... a rodičov? Neviem! Nie je čas počítať,“ hovorí jeden z našich kolegov. Čísla sú síce po sčítaní vydaných kartičiek

známe, no je to iba štatistika. Viac ako 1500 detí. Málo? Veľa? Stačí vidieť jedno... šťastné, že uhádlo hádanku, ovažalo ihličie, spoznalo šišku v ruke so zaviazanými očami.

Medzičasom sa už rozbieha program na javisku. Lesnice... a už je tu oficiálny začiatok. Vlastne nie je! Nejde elektrina, nejdú mikrofóny a tak to Rado Zemančík s Marcelou Čížovou z RTVS, ako moderátori programu, skúšajú moderovať bez výtvarných techník. Márne. Kým technici našli chybu, mohli sa znova predviesť trubači z Liptovského Hrádku pod vedením Edmunda Hatiara.

„Les je ako domov. Keď rodičia zomrú, nechodíte už domov, ale iba na návštevu. Tak to je, aj keď stromy zomierajú postojáčky, keď ich živly ničia,“ povedal vo svojom vyznaní lesu herec Divadla J. G. Tajovského Vladimír Rohoň. A kolotoč vystúpení sa ďalej rozbiehal. Po krátkom programe folkloristov sa prihovril návštevníkom Generálny tajomník služobného úradu ministerstva pôdohospodárstva Jaroslav Regec a po ňom výrobnotechnický námestník podniku Jozef Bystriansky. „My lesníci sme ukončením štúdia uzatvorili nepísanú dohodu o strome a svojou prácou dokážeme všetkým, že táto dohoda je pre nás nemenná a svätá,“ povedal Regec. „Pre budúcnosť tejto krajiny je rozumný a trvalo udržateľný prístup k využívaniu jej bohatstva, ten najlepší spôsob,“ dodal Bystriansky. A program pokračoval ďalej. Slepý spevák Maroš Bango, Hrdza, folklórny

súbor Živel, sadenie stromu roka – hraba, Všetechníci so svojou paródiou na drábov a poddaných a v neposlednom rade Cena Jozefa Dekreta Matejovie. Tú si v tomto roku odniesol lesník z Levíc Lukáš Hraško, a to za celoživotné dielo, 40-ročné pôsobenie v lesníctve, zásluhy a prínos k rozvoju pestovania listnatých porastov s dôrazom na drevinu dub.

Nielen na javisku sa niečo dialo. V celom areáli skanzenu bolo na čo pozerieť. Výroba drevených šindľov, pletenie košov, výroba kovových odliatkov, samorasty, vyrezávané drevené hračky, kone z Muránskej planiny, práca harvestora, štiepkovača a ďalšie ukážky doplnili stálu expozíciu Lesníckeho skanzenu. Mimoriadny záujem bol o jazdu na koňoch. Vedúci Strediska chovu koní v Dobšinej Vladimír Šmelko, ako sprievod jedného z koní, nachodené kilometre zrejme nespočítal.

Deň stromu sa nezaobišiel bez komplikácií. Napriek tomu, že meteorológovia predpovedali na poobedie dážď, všetci organizátori dúfali, že sa mylí. V tomto prípade však bola predpoveď prekvapivo presná. Prvé kvapky spadli krátko po druhej popoludní a diváci v hľadisku zrejme urobili rekord v rýchlosti opustenia priestoru. Prezentáciu Odštepného závodu Revúca už nedopozerali. Prerušovaný program po daždi pokračoval, a pretože sa kvôli búrke čas vystúpení posunul, nevadilo, že neprišiel sľubovaný rapper Marks. Netrvalo však dlho a obloha sa zatiahla po druhý

raz. Helenine oči síce vyzývali divákov, aby do rytmu mávali dáždnikmi, no väčšina ľudí volila namiesto koncertu úkryt pred dažďom. Kolko napršalo počas tejto druhej búrky nevieme, ale faktom je, že v jednu chvíľku sa obloha v Čiernom Balogu spojila so zemou súvislou vrstvou vody. Totálny výpadok elektriny už organizátori nedokázali vyriešiť, a tak sa posledný koncert odohral netradične bez mikrofónov, uprostred divákov. Fragile potešili návštevníkov koncertom v strede hľadiska pod otvoreným nebom.

Zmena je život. Už nebudeme hovoriť, že na Dni stromu nikdy neprší. Jasné však je, že napriek búrkam dopadol aj tento ročník Dňa stromu na výbornú a v konkurencii trenčianskej Pohody, detvianskych folklórnych slávností a ďalších podujatí, si priazeň návštevníkov zachoval.

Takže ďakujeme všetkým organizátorom a dovidenia o rok. A dáždniky pre istotu so sebou. ☺

Vlastimil Rezek

Cenu Jozefa Dekreta Matejovie získal Lukáš Hraško

Vítazom 11. ročníka ankety „Cena Jozefa Dekreta Matejovie“ sa v tomto roku stal bývalý pestovateľ OZ Levice Ing. Lukáš Hraško. Komisia zložená zo zástupcov Slovenskej lesníckej komory a štátneho podniku LESY Slovenskej republiky cenu udelila za celoživotné dielo, 40 ročné pôsobenie v lesníctve, významné zásluhy a prínos k rozvoju pestovania listnatých porastov s dôrazom na drevinu dub.

„Vždy som sa snažil implementovať do svojej roboty najnovšie výsledky vedy a výskumu,“ povedal pri preberaní ocenenia jeho čerstvý držiteľ. Ako pestovateľ na levickom závode úzko spolupracoval s Lesníckym výskumným ústavom vo Zvolene. V spolupráci s Dušanom Sojákom boli už v roku 1980 na Lesnej správe Levice pod jeho vedením založené výskumné plochy s drevinami, u ktorých sa overovala ich vhodnosť pre zkladanie priemyselných plantáží. Išlo o drevinu duglaska tisolistá, borovica čierna, jedľa obrovská, smrekovec opadavý, dub červený a orech čierny. Nadviazal a má dlhodobú spoluprácu s Technickou univerzitou vo Zvolene, kde spolupracuje s prof. Milanom Sanigom. V súčasnej dobe spolupracuje s Národným lesníckym centrom vo Zvolene s doc. Rudolfom Petrášom.

Ing. Lukáš Hraško (67) je absolventom lesníckeho odborného učilišťa, Strednej lesníckej technickej školy a Lesníckej fakulty Vysokej školy lesníckej a drevárskej vo Zvolene

Patrí medzi tých ľudí, ktorí celý svoj profesijný, ako aj osobný život, venovali práci v lese, a čo je tiež dôležité zdôrazniť, v obvodnej jedného Lesného závodu Levice, neskôr Odštepného závodu Levice, štátneho podniku LESY Slovenskej republiky.

Pracoval ako vedúci lesníckeho obvodu, neskôr ako technik výroby – pestovateľ a od roku 1994 ako vedúci odborný referent pestovateľ. Od roku 2000 pracuje ako odborný lesný hospodár pre lesy nešťátnych vlastníkov a obhospodarovateľov lesov. Je priekopníkom a iniciátorom hnutia PRO SILVA, vyvíja stále aktivity pri zakladaní a obhospodarovaní takýchto objektov u štátnych i nešťátnych lesov. A aký má ocenený laureát názor na súčasné lesníctvo? „Nepáčia sa mi dve veci. Jedna je prehnaná ochrana, prehnaný environmentalizmus, kde chránime všetko a všade a na druhej strane sa mi nepáči prehnaný ekonomizmus, kde jediným kritériom úspešnosti obhospodarovania lesa je množstvo vyrúbaného a predaného dreva,“ dodal Hraško.

-vr-

Bruselčan v Banskej Bystrici i na Poľane

Lepšie je raz vidieť, ako stokrát počuť, hovorí sa často v súvislosti aj s lesníckou praxou. Týmto sa riadil aj výkonný riaditeľ Asociácie EUSTAFOR (Európskych štátnych lesníckych organizácií) Piotr Borkowski, keď prijal pozvanie generálneho riaditeľa Ing. Mariana Staníka na návštevu štátneho podniku LESY Slovenskej republiky, aby sa oboznámil s problémami slovenských štátnych lesníkov ako člena EUSTAFOR.

Dvojdnový program sa začal v historickej budove Generálneho riaditeľstva štátneho podniku LESY SR v Banskej Bystrici. Vzácnemu hosťovi boli na stretnutí s vedením podniku predstavené LESY Slovenskej republiky. Podobne bola vedeniu podniku predstavená asociácia EUSTAFOR zo strany Piotra Borkowskeho. V rámci diskusie sa prerokovali hlavné výzvy a priority š. p. LESY SR pre nasledujúce obdobie a problémy, s ktorými sa podnik v rámci každodennej práce stretáva.

Terénny program sa začal pod Chopkom v Bystrej doline na úpätí Nízkyh Tatier, kde už na návštevu čakal riaditeľ OZ Čierny Balog Miroslav Pepich a vedúci výrobo-technického úseku OZ Jozef Černák. Účastníci sa síce vyviezli do stanice lanovky na Kosodrevinu a potom na Chopok, ale pre upršané ráno a doobedie sa aj svahy Chopku odeli do hustej hmly. Počasie akoby nechcelo odkryť toľko diskutované hynúce smrečiny vplyvom podkórneho hmyzu a klimatických

zmien. Keď však na hrebene Nízkyh Tatier prišiel silný vietor, pri zostupe nadol sa konečne mohol pokochať panoramatickými výhľadmi aj hosť, ale zároveň zosmutnel pri pohľade na suché a hynúce smrečiny.

Ďalším bodom programu bol spoločný presun do Vydrovskej doliny na exkurziu po Lesníckom skanzene. Riaditeľ EUSTAFOR-u skonštatoval, že ide o krásne lesnícke dielo vyzdvihujúce prácu lesníkov a podporil to najmä fakt, že je aj početne navštevované. Presun z OZ Čierny Balog na OZ Kriváň bol využitý na ukážku využitia finančných prostriedkov z EÚ, konkrétne z Európskeho fondu regionálneho rozvoja, prostredníctvom Programu rozvoja vidieka SR 2014-2020. LESY SR, š. p. takto v roku 2016 zrekonštruovali takmer 140 km lesných ciest a príkladom pre hosťa bola zrekonštruovaná lesná cesta Periská-Snohy. Túto ukážku Piotr Borkowski veľmi vyzdvihol, lebo cesta bola príkladom pozitívneho využitia finančných nástrojov EÚ pre lesy a lesníkov.

V podvečerných hodinách čakalo na hosťa malé prekvapenie – pozorovanie medveďov v CHPO Poľana, aby získal prehľad o ich početnosti. Síce tak, ako to býva zvykom, medvede chodili predtým aj potom, ale v ten večer sa odhodlala vyjsť na lúku a ukázať sa len mladá medvedica. Asi sa bála, že čo na ňu vymyslia v Bruseli, a tak hneď aj zmizla. Ako však skonštatoval Ján Nôžka z OZ Kriváň, aspoň že prišla.

Druhý deň sa začal cestou len kúsok od Banskej Bystrice do Badína. Plánom bolo pozrieť si výnimočný Badínsky prales. Spolu so sprievodcom mohol obdivovať prísne chránenú lokalitu vyhlásenú za Územie európskeho významu ako pozostatok prastarých karpatských lesov s výskytom 200-400 ročných stromov. Najviac mu učarovali jedince jedle, ktoré sú viac ako 40m vysoké a obvod ich kmeňov dosahuje často až 500cm. V tmavom, hustom a po nočnom daždi zmačkanom pralesi sa mu výborne dýchalo pri pozorovaní prelínania všetkých štádií a fáz vývoja lesa. Pritom si

spomenul aj na Bielowiežsky prales v jeho domovine, v Poľsku, keď jeho úpadok vplyvom lykožrúta v poslednom období často rezonuje aj európskych médiách.

Po príjemnej prechádzke pralesom sa Piotrov pobyt na Slovensku krátil. Stihol ešte obed v pravej slovenskej kolibe a potom už len cesta na viedenské letisko a návrat do Bruselu, aby zastupoval aj slovenských lesníkov medzi euroúradníkmi. Celé Slovensko síce nevidel, ale ako vrazil, bude mať ešte dôvod pracovne, alebo súkromne sa do našich hôr vrátiť.

Na záver mi dovoľte poďakovať sa všetkým lesníckym kolegom od lesných správ až po generálne riaditeľstvo, ktorí nás ochotne sprevádzali a prezentovali LESY Slovenskej republiky, štátny podnik v najlepšom svetle. Tým ponúkli krásny obraz o slovenských lesoch a práci slovenských lesníkov, ktorý sa bude šíriť aj medzi úradníkmi v Bruseli vďaka osobe Piotra Borkowskeho.

František Král

Čo je EUSTAFOR?

Združenie EUSTAFOR (Asociácia Európskych štátnych lesníckych organizácií) bola založená v roku 2006 štyrmi zakladajúcimi členskými organizáciami (Fínsko, Francúzsko, Lotyšsko a Rakúsko). Má sídlo v Bruseli, v Európskom lesníckom dome na Rue du Luxembourg 66, blízko Európskeho parlamentu. Na čele asociácie je valné zhromaždenie členských organizácií, výkonná rada s prezidentom, ktorým je od roku 2015 Per-Olof Wedin zo švédskoho Sveaskog. Chod združenia v Bruseli zabezpečuje Piotr Borkowski ako výkonný riaditeľ.

V súčasnej dobe 31 členov z 22 európskych krajín:

- Celková plocha obhospodarovaných pozemkov ~ 49 miliónov ha (~ 30% lesov v EÚ)

- Celková plocha obhospodarovaných lesov ~ 42 miliónov ha (vrátane francúzskych zámorských departementov)
- Chránené lesy ~ 8,3 miliónov ha
- Ochranné lesy ~ 6 miliónov ha
- Lesy vyhlásené ako územia siete Natura 2000 ~ 7,9 miliónov ha
- Ročný prírastok ~ 200 miliónov m³
- Ročná ťažba ~ 120 miliónov m³
- Počet zamestnancov ~ 100 000

Vízia a poslanie

EUSTAFOR je silný hlas pre udržateľný rozvoj a využívanie lesných zdrojov v Európe.

EUSTAFOR je uznávaný silný a dobre koordinovaný hlas európskych štátnych organizácií lesného hospodárstva na celoeurópskej úrovni.

Členské organizácie EUSTAFOR poskytujú cenné, profesionálne a znalostné skúsenosti o udržateľnom a polyfunkčnom

obhospodarovaní štátnych lesov na podporu cieľov európskej lesníckej politiky.

EUSTAFOR zdieľa celoeurópske definície a princípy trvalo udržateľného hospodárenia v lesoch vyvinutý spoločnosťou Forest Europe, ako aj ciele a hlavné zásady Stratégie lesov EÚ.

EUSTAFOR slúži ako spoločná platforma pre svojich členov, kde sa zdieľajú skúsenosti a učia sa od seba navzájom. EUSTAFOR ako fórum pre organizácie lesného hospodárstva európskych štátov obhajuje pozitívne výsledky hospodárenia štátnych lesov ako prínos pre spoločnosť, a to najmä o dosiahnutie európskych stratégií udržateľnosti.

EUSTAFOR podporuje aktívne využívanie lesných zdrojov, ktoré umožňuje poskytovanie širokej škály obnoviteľných surovín a súvisiacich ekosystémových služieb ako relevantný podklad pre bioekonomiku (bioeconomy).

Ďalšie informácie: www.eustafor.eu

Správa národných parkov môže byť aj v rukách štátnych lesov ako v Rumunsku

Regia Națională a Pădurilor – ROMSILVA

Zástupcovia EUSTAFORU na návšteve v rumunských štátnych lesoch

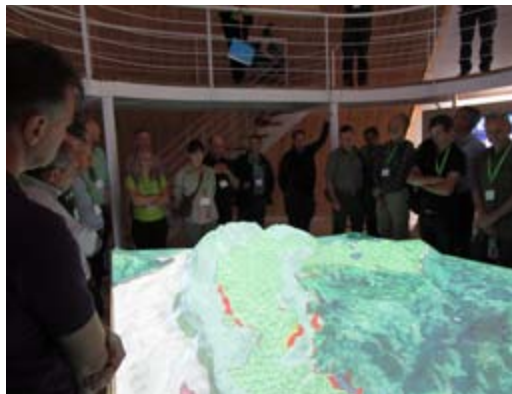
Keď sa povie Rumunsko a jeho príroda, väčšina z nás si predstaví Karpaty a rozsiahle bukové lesy. O tom, aké problémy riešia rumunskí štátni lesníci, a ako sa im darí pri obhospodarovaní lesov, sa mohli v polovici júna presvedčiť zástupcovia asociácie európskych lesníckych organizácií EUSTAFOR na stretnutí zorganizovanom rumunskými štátnymi lesmi ROMSILVA.

Lesnatosť v Rumunsku je nižšia ako na Slovensku. Lesy sa rozprestierajú na rozlohe 6,7 milióna hektárov (cca 27% rozlohy krajiny) a ročne sa tu vyťaží 17 – 18 miliónov m³ dreva. Toto množstvo zodpovedá približne 25 percentám ročného prírastku. Napriek týmto číslam sú lesníci aj v tejto krajine pod tlakom neziskových organizácií, ktoré ich kritizujú za „príliš“ vysoké ťažby.

Zaujímavým ukazovateľom je percento prirodzeného zmladenia. Rumunské štátne lesy – ROMSILVA vykazujú vysoké percento prirodzenej obnovy. „V rámci obnovy lesov sme sa posunuli z 32% prirodzenej obnovy v roku 1991 na 60% v roku 2016,“ informoval zástupcov EUSTAFORU generálny riaditeľ Romsilva Ciprian Pahontu. Rumunskí štátni lesníci sa však nevenujú iba obnove lesa na lesných pozemkoch. V rokoch 2003 – 2008 zalesnili aj 24.000 hektárov nelesných alebo degradovaných pôd.

Romsilva obhospodaruje spolu 3,145 milióna hektárov lesov, čo je približne 49 percent rozlohy lesných pozemkov, no percentuálnym podielom výmery obhospodarovaných lesov sa podobnosť so štátnym podnikom LESY SR končí. Ročná ťažba Romsilva sa ustálila na výške deväť až desať miliónov m³ dreva a odbyt je realizovaný najmä predajom dreva na pni.

Priemerné speňaženie takto predaného dreva je viac ako 37 €/m³. Pre porovnanie,

podnik LESY SR mal v roku 2016 podľa Výročnej správy priemerné speňaženie dreva 47,68 €/ m³. Od tohto čísla je však potrebné odčítať priame náklady ťažbovej činnosti. Zjednodušene by sa dalo povedať, že v medzinárodnom porovnaní je na Slovensku priestor na zvyšovanie cien dreva. Pre úplnosť informácií je potrebné uviesť aj drevinové zloženie lesov obhospodarovaných Romsilvou, kde je 26% ihličnatých drevín, 31% Bk, 19% Db, 16% ostatné tvrdé listnaté dreviny. Najmä vyššie zastúpenie duba môže byť jednou z príčin vyšších priemerných cien dreva.

Rozdielna je v Rumunsku aj správa lesov. Rumunské štátne lesy patria pod Ministerstvo vody a lesov. Tu sa pamätníkom možno vybaví podobnosť s bývalým Ministerstvom

lesného a vodného hospodárstva SR z rokov 1969 – 1992. Podnik Romsilva riadi generálne riaditeľstvo v Bukurešti, v organizačnej štruktúre je deväť regionálnych inšpektorátov, 41 regionálnych závodov, závod chovu koní a Poľovnícke múzeum v Posade. Rumunskí štátni lesníci spravujú aj 22 národných a prírodných parkov, z toho 12 je porovnateľných s našimi NP podľa hodnotenia IUCN (Medzinárodná únia na ochranu prírody a prírodných zdrojov). Jediný NP v správe Ministerstva životného prostredia je Delta Dunaja. Rumunskí štátni lesníci tak plnia aj úlohy správy štátnej ochrany prírody.

Konferencia EUSTAFOR sa konala v oblasti Poiana Brașov a jej nosná téma bola Európske lesy – Mosty pre zelenú budúcnosť. V príspevkoch otvorili rumunskí hostitelia viacero tém, napríklad koncept ekosystémových služieb, využívanie prostriedkov EÚ v lesníctve, ale aj potenciál znižovania skleníkových plynov, ktorým sa zaoberal vedecký pracovník prof. Viorel Blujdea. Ten upozornil na to, že lesnícky sektor v jednotlivých štátoch sa musí pripraviť na nariadenie EU v súvislosti s využívaním pôdy a so zmenami využívania pôdy a lesným hospodárstvom (LULUCF – Land Use, Land-Use Change and Forestry). Štátne lesnícke organizácie budú musieť maximalizovať záchyt skleníkových plynov (CO₂) v lesoch. -vr-

Aká je situácia s podkôrníkovou kalamitou v 1. polroku 2017 v podmienkach LESOV SR, š. p.

Už počas zimy, ktorá bola po dlhšej dobe naozaj taká, ako sa v našich podmienkach očakáva, sme vedeli, že ani -30°C teploty nebudú stačiť na zníženie populácie podkôrneho hmyzu, ktorý prezimoval pod kôrou smrekov vo všetkých štádiách. Nízke teploty v apríli a hlavne v prvej polovici mája, ako ukazuje obrázok 1, ešte dávali nádej, že prvá generácia lykožrúta smrekového nebude silná. Ale ako udreli v druhej polovici mája horúčavy atakujúce historické teploty a za pomoci zrážkového deficitu od začiatku roka ako dokazuje obrázok 2 (v porovnaní s rokom 2016, kedy bol vysoký prebytok zrážok – obrázok 3), sme zaznamenali rekordné

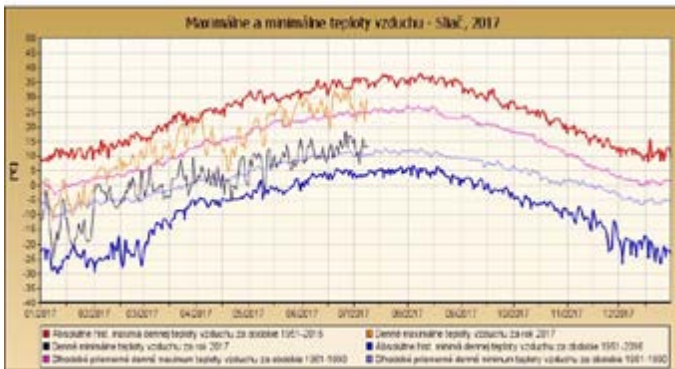
odchyty. OZ Beňuš zaznamenal rekord prvej generácie, a to 48 tisíc ks lykožrúta smrekového na jeden lapač za 14 dní. Takmer bežné boli 30 tisícové odchyty. Keď si uvedomíme, že 4000 ks je hranica silného odchytu za jedno rojenie, tak sú tieto čísla naozaj extrémne.

Situácia v smrekových porastoch je obrazom toho, čo ukazujú odchytové zariadenia. Situácia je taká, že v priebehu piatich dní sa objavujú od kôry opadané smrek, ktoré nevykazovali žiadne známky naletenia. Rýchly a silný nálet je takmer nemožné identifikovať.

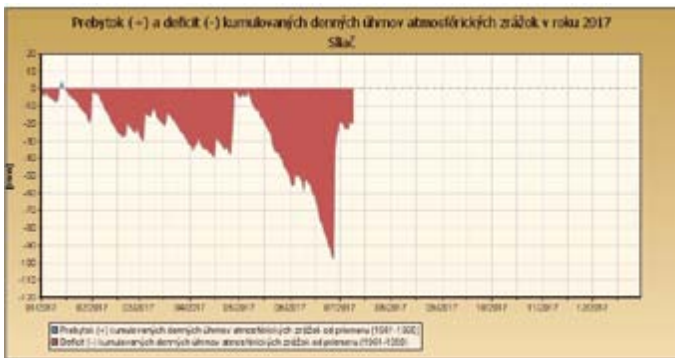
Roztrúsená podkôrníková kalamita sa stáva sústredenou.

Od roku 2015, po kalamite Žofia, každoročne pripravujeme Stratégie ochrany lesa na nasledujúce roky podľa vývoja spracovania kalamít a odchytovej podkôrneho hmyzu podľa lapačov a lapákov.

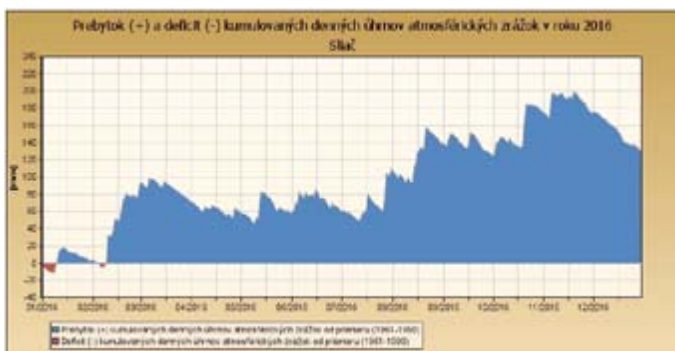
V Stratégii ochrany lesa sa venujeme postupom spracovania veterných a podkôrníkových kalamít a následných obranných a ochranných opatrení po ich spracovaní. Porastová hygiena, asanácia zbytkov po ťažbe (pálenie, chemická asanácia, štiepkovanie), inštalácia bariér lapačov, využívanie ťažby na inštaláciu lapákov ako hromadného odchytovej zariadenia prípadne využívanie tzv. švédskej metódy tvoria súbor

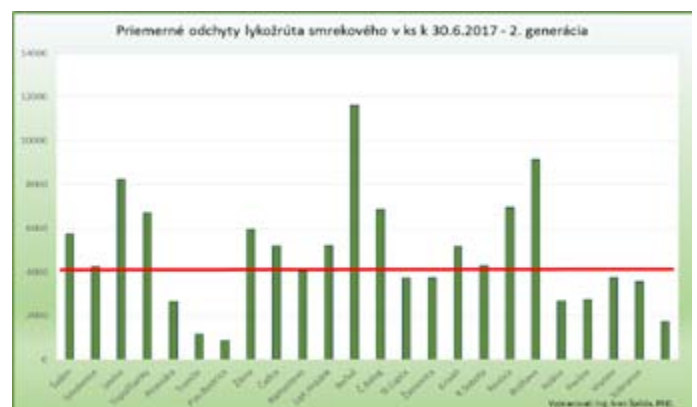
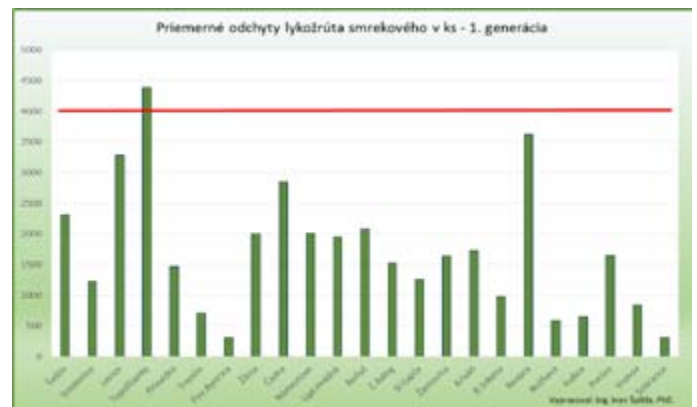
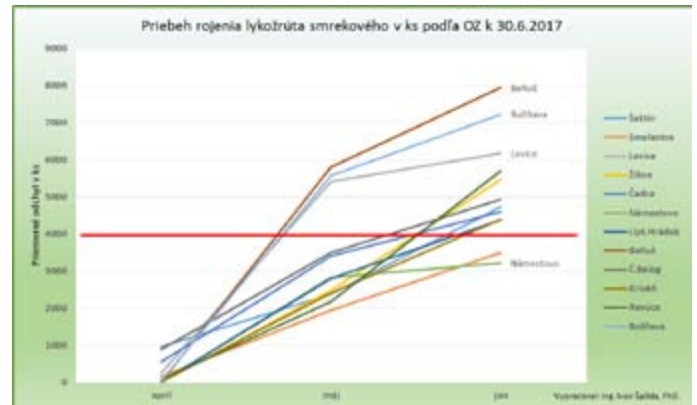
Obrázok 1 Priebeh teplôt v roku 2017 s vyznačením výkyvu teplôt z mája, kedy nízke ako aj vysoké teploty atakovali historické rekordy. Zdroj: shmu

Obrázok 2 Deficit zrážok v roku 2017. Zdroj: shmu

Obrázok 3 Prebytok zrážok v roku 2016. Zdroj: shmu

efektívnych nástrojov integrovanej ochrany lesa.

V Stratégii sa ďalej stanovuje počet odchytočných zariadení na nasledujúci rok pre prvé rojenie podľa Odštepných závodov (OZ), a to na základe kalamitného základu, výšky aktuálnej kalamity a vyhodnotenia odchytočných zariadení v aktuálnom roku. Každý rok sme počty odchytočných zariadení pre OZ navyšovali, aby sme v čo najširšom rozsahu zachytili populáciu škodcov. Pomer lapačov a lapákov sa pre kalamitné OZ stanovoval v pomere najmenej 50% lapákov z celkového stanoveného počtu odchytočných zariadení. Výhoda klasických lapákov je v tom, že je to prírodný materiál v lese, ktorý lykožrúť prirodzene nalietava. Otrávený lapák je zas prostriedok na zničenie neobmedzeného počtu lykožrútov. Lapáče nám normálne slúžia na monitoring, ale v bariérach a zostavách ich vieme využiť aj ako obranné zariadenie, ktoré dokáže odchytiť množstvo kusov, čo dokazujú aj tohtoročné odchyty.

Počet lapačov sa od roku 2013 zvýšil z 12.995 ks na súčasných 22.544 ks. V roku 2017 (za prvé rojenie) 14 OZ prekročilo hranicu silných odchytočov, z toho 11 výrazne. 9 OZ zaznamenalo stredné odchyty a len 1 OZ mal slabé odchyty (OZ Považská Bystrica). Aj také OZ ako Šaštín, Smolenice, Topoľčianky a Levice zaznamenali silné odchyty lykožrúta smrekového.

Počet lapákov od roku 2012 sa postupne navyšoval, no výrazne zvýšenie ich po-

užívania nastalo až po roku po kalamite Žofia. Z grafu je vidno, že tohtoročná prvá séria lapákov prekročila v počte celoročný počet lapákov z roku 2016, a ten bol pre LESY SR, š. p. v počte nasadených lapákov rekordný.

Silný nástup odchytočov v druhej polovici mája potvrdzuje, že šírenie podkôrnikovej kalamity je tento rok extrémne, a to aj vďaka počasiu. Je úplne úžasné, aké obrovské množstvo obranných a ochranných opatrení sa realizuje, koľko hmoty sa dokáže vyťažiť včas a nie sú problémy ani s odvozom a odbytom. No ani toto obrovské množstvo

vykonaných opatrení nestačí na spomalenie tohto šírenia. Za takýchto okolností nám ostáva dúfať v jedinu pomoc a tou je počasie.

Kalamita, ktorá ostáva na spracovanie, je oproti rovnakému obdobiu minulého roka vyššia o 122.000 m³. Je potrebné zotrvať v silnom tempe spracovania kalamity, vykonávanie všetkých ochranných a obranných opatrení, lebo bez ich realizácie by bola situácia v našich smrekových porastoch ďaleko vážnejšia.

Ivan Špilda
odbor usmerňovania
lesníckych činností

Nízkotatranská lúka zakvitla paroží

Po skončení poľovnej sezóny 2016/2017 sa opäť milovníci poľovníctva a prírody mohli na LS Čierny Váh pokochať zhodmi parožia jelenej zveri nájdených v Chránenom poľovnom revíri Nízke Tatry. Aj v tomto roku bol v poradí už ôsmy ročník výstavy obohatený o prezentáciu vývojových rád jeleňov, ktoré mali demonštrovať kulmináciu bodových hodnôt v závislosti od veku jelenej zveri.

„Návštevníci si 22.6.2017 mohli prezrieť celkovo 373 zhodov (87 párov) z 286 jeleňov. Medailové zhody boli sústredené zo 122 jeleňov,“ prezentuje Miroslav Priechodský, referent poľovníctva na OZ Liptovský Hrádok a poukazuje na to, že „najsilnejšie prezentované zhody dosiahli bodovú hodnotu 223,48 b. C.I.C.“

„Aj táto výstava potvrdzuje rastúci trend medailových jeleňov. Tento nárast je jednou zo skutočností, ktorá poukazuje na výhody veľkoplošného poľovníckeho manažmentu v oblastiach s chovom jelenej zveri“, vysvetľuje Ján Vrbenský, riaditeľ OZ Liptovský Hrádok.

„V porovnaní so sezónou 2015/2016 došlo celkovo k poklesu bodovej hodnoty u jeleňov v IV. vekovej triede o 3,99 b. C.I.C.. Naopak u jeleňov III. vekovej triedy bol zaznamenaný nárast o 1,17 b. C.I.C

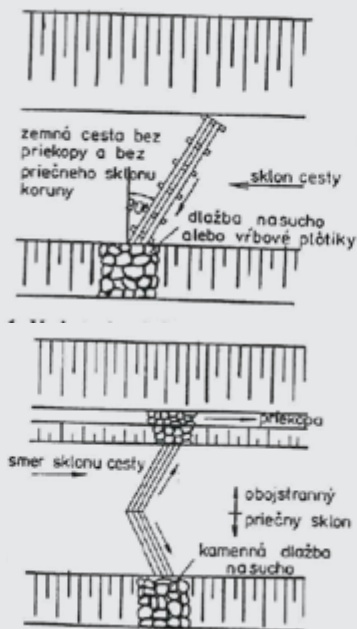
a u jeleňov II. vekovej triedy došlo k nárastu až o 3,83 b. C.I.C.. Z pohľadu absolútneho zastúpenia medailových zhodov došlo k ich nárastu zo 79 na 122 kusov,“ ako sme sa mohli dočítať v aktuálnom katalógu zhodov, z ktorého uvádzame aj tabuľku s aktuálnym medailovým zastúpením jeleňov v sezóne 2016/2017.

Veková trieda	Počet trofejí	Medailové trofeje		
		zlaté	strieborné	bronzové
IV.	41	2	18	16
III.	99	0	14	60
II.	124	0	0	12
I.	22	0	0	0
Spolu	286	2	32	88

Vybrané stavebné prvky na lesných cestách a vstupoch – ponuka OZLT Banská Bystrica

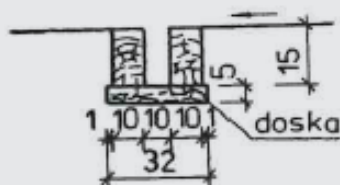
Zvodnice lesnej cesty

OZLT ponúka v základnom delení zvodnice z drevených hranolov, oceľové spony pre odrážky z guličov a hranolov, celokovové odrážky z oceľového plechu a betónové prefabrikáty. V zmysle definície normy STN 73 6108 lesná dopravná sieť je zvodnica lesnej cesty drevené, betónové alebo oceľové priečne odvodňovacie zariadenie, ktoré odvádza povrchovú vodu z povrchu lesnej cesty do priekopy alebo na terén pod cestu. Odrážka je povrchová odvodňovacia ryha vykopaná v korune cesty do priekopy alebo na terén pod cestou. Základnou funkciou zvodnic je zmiernovať účinky vodnej erózie skrátením vodného toku po korune cesty v pozdĺžnom smere a zabrániť sústreďovaniu väčšieho množstva vody na ceste. Zvodnice sa osádzajú prevažne na zemných cestách a na štrkových cestách, kde je najväčšie nebezpečenstvo vodnej erózie (L. Jurík at all, Lesné cesty, 1984). Zvodnice sa ukladajú v uhle 30° od priečnej osi cesty (L. Jurík at all, Lesné cesty, 1984, K. Hanák at all, Stavby pro plnení funkcií lesa, 2008). Nová česká norma ČSN 73 6108 Lesní cestní síť uvádza obvykle pod uhlom 45°.

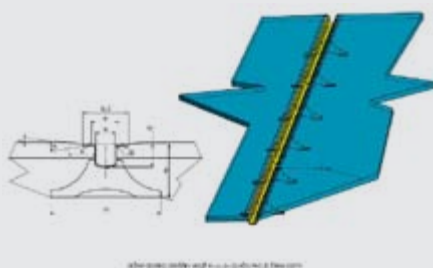

OZLT ponúka a unifikuje nasledovné typy zvodnic:

1) Drevené z drevených hranolov

2) Zvodnice z oceľového plechu

3) Betónové prefabrikáty (nové)

4) Oceľové spony pre zvodnice z guličov a hranolov

„H“ a „T“ – profily – spony pre uloženie drevených zvodnic či už hranolových profilov alebo žrdoviny.

Rampy – závory na lesné cesty

Slúžia na zabránenie vjazdu cudzích vozidiel na lesné cesty a pozemky. Sú oceľovej konštrukcie. Pozostáva zo štyroch častí – dva zabetónované stĺpiky, otočná časť-rampa a visiaci zámok. Visiaci zámok je chránený proti násilnému otvoreniu.

Brány na drevosklady a vstupy do objektov a parkovacích plôch

Pre zabezpečenie objektov a vstupov do priestorov v majetku a správe Lesov SR š. p. OZLT ponúka závesné brány s možnosťou mechanického alebo elektrického otvárania so šírkou vstupu až 15m pre bezpečný prejazd jazdných súprav s dlhým drevom a jazdných súprav návesových. Brány je možné vybaviť diaľkovým ovládaním pre jednoduchšie otváranie a zatváranie. Brána má mód čiastočného otvorenia pre chodcov, prípadne úplné otvorenie pre prejazd vozidiel a jazdných súprav. Na bránu sa dajú namontovať fotobunky. Pomocou nich sa brána automaticky zatvorí po vstupe do otváracieho priestoru. V prípade, že by sa v priestore zachytil nejaký objekt, fotobunka bránu počas zatvárania automaticky zastaví. Týmto sa zamedzí prípadným zraneniam, resp. škodám na majetku. Na bráne je namontovaný výstražný maják, ktorý svieti počas otvárania / zatvárania brány.

Karol Možucha, Matúš Franta,
Branislav Sivčo

Vo Zvolene majú park J. D. Matejovie, väčšina ľudí to netušila

Keď prechádzate okolo Zlatého potoku vo Zvolene, oddeľuje cestu od sídliska lesopark s asfaltovými chodníkmi, lavičkami a udržiavanými trávnikmi. Túto zónu pokoja využívajú najmä obyvatelia sídliska, no o tom, že park nesie oficiálne meno veľikána slovenského lesníctva J.D. Matejovie v minulosti vedel málokto. Pôvodne to bol park V. I. Lenina, po revolúcii v roku 1989 ho zvolenské mestské zastupiteľstvo premenovalo.

O využitie parku a jeho propagáciu sa v poslednom čase stará skupinka poslancov a miestnych aktivistov z občianskeho združenia HYBaj VON, ktorá prišla s nápadom, aby sa názov parku a informácie o nestorovi slovenského lesníctva objavili aj na informačnej tabuli v blízkosti hlavnej cesty. V spolupráci

aktivistov, mesta, Lesníckeho a drevárskeho múzea a NLC sa 28. júna informačnú tabuľu podarilo oficiálne odhaliť.

„Kým som sa nestala primátorkou, o existencii tohto parku som takmer nevedela,“ povedala primátorka Zvolena Lenka Balkovičová, ktorá spolu s mestským poslancom Róbertom Vasilom tabuľu odhalila. Hoci ide o malý krôčik, je to ďalší príspevok k realizácii memoranda o Zvolene ako hlavnom meste lesníctva, ktoré podpísali najvýznamnejšie lesnícke inštitúcie vlni počas Lesníckych dní. Na dôvažok treba povedať, že namiesto slávnostných lesníc ozvučili tento slávnostný akt hromy letnej búrky, ktorá prišla aj s výdatným dažďom takmer presne na stanovený začiatok akcie. -vr-

Slávnostný sľub a prevzatie absolventských diplomov je vyvrcholením Detskej lesníckej univerzity 2016/2017

Aula Technickej univerzity vo Zvolene 19. júna 2017 privítala absolventov Detskej lesníckej univerzity. Spolu 44 žiakov sľúbilo, že budú šíriť myšlienky tradície slovenského lesníctva aj po ukončení detského štúdia.

Žiaci zo šiestich základných škôl a to nielen zo Zvolena, ale aj Banskej Bystrice a Brezna sa stali študentami Detskej lesníckej univerzity 2016/2017 už v októbri 2016. Šiestaci aj so svojimi pedagógmi navštevovali univerzitné prostredie osem mesiacov, počas ktorých počúvali prednášky zameraná na odborné témy, poctivo si robili poznámky, hlásili sa, dokumentovali, objavovali skúsenosti či zážitkovo poznávali les s lesnými pedagógmi. Odkaz absolventov je, že sa naučili mať radi

lesy, čo dáva predpoklad, že osud lesov bude v dobrých rukách.

Veronika Jaloviarová
Národné lesnícke centrum – Ústav lesníckeho poradenstva a vzdelávania Zvolene

Možnosti využitia vlastných ubytovacích zariadení podniku pre účely rodinnej rekreácie s možnosťou využitia finančného príspevku vo výške 80 € ako benefitu od zamestnávateľa

Je čas letných dovolení a čas, aby sme si oddýchli a načerpali novú energiu. Možností je veľa – či je to už pri jazerách, na turistike s ubytovaním priamo v lesnom prostredí alebo na kúpaliskách. To všetko si môžete vybrať z ponuky podnikových ubytovacích zariadení, ktoré sú rozdelené na:

- hotelové zariadenia (Hotel Lesník Turčianske Teplice, Kaštieľ Palárikovo, Lovecký zámok Antonstál Trenčín)
- poľovnícke chaty (ubytovacie zariadenia zaradené na výkone 522)
- rekreačné zariadenia (ubytovacie zariadenia zaradené na výkone 521)

Pobyt v týchto zariadeniach je podporovaný sumou 80 € zo strany podniku, a to dvojakou formou:

1./ Pri ubytovacích zariadeniach uvedených v bode a) a b) je to formou príspevku zo sociálneho fondu OZ vo výške 80 € (postup uvedený v § 11, bod 4. „Pravidiel upravujúcich účel, tvorbu a použitie SF pre r. 2017“). Zamestnanec si vyzdvihne **poukaz zo SF na svojom OZ kde je zamestnaný, uhradí celú sumu za pobyt a následne predloží doklad o úhrade a potvrdený poukaz na svojom OZ, aby sa mohla realizovať úhrada príspevku vo mzde** účtovaná ako čerpanie sociálneho fondu daného OZ. Príspevok nepodlieha dani zo závislej činnosti a ani odvodom, čo je výhoda pre zamestnanca.

2./ Pri ubytovacích zariadeniach uvedených v bode c) – rekreačné zariadenia, je postup čerpania a účtovania príspevku 80 € usmernený pokynom č. 9324/2016-330 zo dňa 19.2.2016. Rozdiel oproti postupu v bode 1./ je ten, že **poukaz vydáva OZ, ktorý je majiteľom zariadenia aj pre zamestnancov iných OZ, ktorí uhradia sumu za pobyt už priamo zníženú o 80 €.** Do tržieb za pobyt je zaúčtovaná celá suma vrátane príspevku, ktorý je zároveň aj nákladom na toto rekreačné zariadenie. Pri týchto postupoch je možné zistiť, ako boli zariadenia využité pre zamestnancov, a aký príspevok bol poskytnutý pre zamestnancov aj z iných OZ. Príspevok rovnako nepodlieha dani zo závislej činnosti a ani odvodom.

Hlavným zámerom bolo podporiť využitie a spropagovanie rekreačných zariadení podniku aj z nákladov, nakoľko možnosti sociálneho fondu sú obmedzené a vykazovanie straty na rekreačných zariadeniach znamená ďalšie daňové zaťaženie ekonomiky podniku (zo straty sa odvádza daň z príjmov právnických osôb). Informácie Vám poskytnú OZ, ktoré sú majiteľmi zariadení. Ponuka zariadení je aj na webovej stránke www.lesy.sk.

Janka Jagerčíková
vedúca odboru účtovníctva

Potulky lesom v slovenskom éteri

Leto v slovenskom rozhlasovom éteri sa v tomto roku ponese tak trochu aj v lesníckom duchu. Stane sa tak vďaka dvom projektom prezentujúcim lesnícke náučné chodníky v tomto médiu.

Dosahom väčším je projekt realizovaný v rámci celoslovenského vysielania Rádia Slovensko a jej sobotňajšej relácie Rádiovíkend, ktorý nesie pracovný názov *Spoznávame lesnícke náučné chodníky*. Rádiovíkend, ako iste mnohí viete, sa pravidelne prihovára svojim poslucháčom od deviatej do desiatej hodiny a ponúka množstvo užitočných informácií, ako predpovede počasia, hlásenia záchranárov, športové a kultúrne tipy, pozvánky a zaujímavé reportáže. Všetko zabalené do príjemnej hudobnej kulisy. Lesníckym náučným chodníkom je venovaná reportáž, ktorá v sebe skrýva aj odpoveď na súťažnú otázku opakovanú počas celej vysielacej hodinky. Jej správnym zodpovedaním je možné vyhrať poukaz na ubytovanie na chatách štátneho podniku. Vždy v regióne, kde sa chodník nachádza.

Rozhlasové putovanie po lesníckych chodníkoch rozhlasoví kreatívcovia označili dobre znejúcim avízom „Potulky lesom“. (Aj keď ani náš návrh „Chodníkmi s lesníkmi“ neznie o nič horšie.) Počas letných mesiacov od začiatku júna do konca augusta predstavíme presne trinásť chodníkov a dva spomenieme okrajovo.

Výber chodníkov pre rozhlasovú prezentáciu bol pripravený na základe viacerých kritérií. Spomenieme to najvýznamnejšie. Chceli sme poukázať na mimoriadnu prírodnú rôznorodosť Slovenska, ktorú lesníci štátneho podniku dobre poznajú a na náučných

LNCH Sobranecké kúpele a Morské oko.
Foto Turayová Miriam

chodníkoch verejnosti prezentujú. Poslucháčom teda priblížime chodníky na viatych pieskoch Záhoria, cez plavbu po Dunajských luhoch, bohaté zvernice stredného a južného Slovenska, lesnícku históriu oravských a kysuckých regiónov až k perlám východu, Morskému oku a Poloninám.

Na projekte sa pracovalo od začiatku kalendárneho roka. Zúčastnilo sa ho spolu 26 osôb z trinástich odšepných závodov. Samotné nahrávanie reportáží v teréne trvalo sedem aprílových a májových dní, počas ktorých sme si vyskúšali všetky nálady počasia. Garantom a koordinátorom projektu je Lesnícke a drevárske múzeum a tými dôležitými osobami svedejúcimi lesníkov boli redaktori RTVS Sylvia Hoffmannová a Ladislav Eliáš. Obaja sú skúsení profesionáli, ktorých práca je vždy zárukou kvality. V spojení s neuveriteľným množstvom informácií zo strany oslovených kolegov lesníkov a čarovných zákutí prírody sprístupnených lesnými chodníkmi, sa kvalita ešte prehĺbila. A materiál nahratý pri jednotlivých cestách by mohol pokojne naplniť niekoľko samostatných relácií.

Druhý projekt, menší dosahom no väčší rozsahom, je vysielaný v piatkovom predpoludňajšom čase od 6:30 do 10:40 na stanici Rádio Regina Banská Bystrica. Počas prázdninových mesiacov júl a august ponúka reportáže z ôsmich náučných chodníkov spojené so súťažou o balíčky cien štátneho podniku LESY Slovenskej republiky. V tomto prípade bol výber jasný. Odvysielané budú reportáže z chodníkov, ktoré sa nachádzajú vo vysielacom dosahu banskobystrickej Reginy.

Nedá nám nespomenúť niekoľko najmomentov z nahrávania. Najzamotanejšia cesta bola pre nás cesta na LNCH Duchonka – Kulháň. Doteraz neviem, ako sme sa tam nakoniec dostali, no absolvovali sme tam absolútne najrýchlejšie nahrávanie. Zvládli sme to naozaj bleskovo aj so svedou polských cyklistov, ktorí si vychutnávali skorú jarnú cyklotúru. Najnebezpečnejšia cesta bola do Oravskej Lesnej, kde nás 17. apríla čakala bohatá snehová nádielka, čo na letných gumách v silnom vetre a naviatych jazykoch kopca Príslop bolo dosť náročné. Zaujímavé to bola na Teplom Vrchu, kde sme mohli, okrem iného, poobdivovať najkrajšieho a najväčšieho vtáka pána správca. Je totiž majiteľom pštrosa a páva. Plné cesnaku medvedieho bolo nahrávanie v Smoleniciach. Dunajské luhy ostanú pre nás nezabudnuteľné vďaka plavbe loďou v bludisku vodných ramien a jazde džípom cez hrádze plné valiacej sa vody. Na Záhorí nám k piesku a boroviciam chýbalo už len more. Stádo kôz dozeralo na naše nahrávanie na LNCH Bolešov – Krivoklát, kde sme dostali pozvanie od pána domáceho na čaj s medom a čerstvý syr. Rešpekt v nás vzbudili zubry v Topoľčiankach, ktoré by sme nechceli stretnúť len tak mimo zvernice a závan

vznešenej lesníckej histórie na nás dýchal z ich parku. Potešili nás ryby v Morskom oku, ktorých húfy nemali konca kraja, a kde sme mohli sledovať srnčeka, ktorý nám nehybne pózoval, až kým sme nezačali pochybovať, či je vôbec živý. Vranovčania nám okrem chodníka dopriali aj možnosť pozorovať v lese náročnú prácu s koňom. „Najučvirikanejší“ bol LNCH v Sobraneckých kúpeľoch, kde má každá infotabula vtáčiu búdku plnú života. V Bardejove prišiel na nahrávanie, napriek neskorej poobednej hodine, osobne aj pán riaditeľ závodu, nakoľko je chodník jeho srdcová záležitosť. Verím, že ho potešilo úprimné vyznanie okoloidúcich návštevníkov, ktorí ocenili LNCH Čierna mláka ako najkrajší chodník, aký kedy prešli. Najdlhší bol chodník na hranici s Poľskom, Beskydská zelená cesta, kde nás trochu zamrzelo, že sme ho nemohli prejsť celý. Ale spomenuli sme v reportáži oba chodníky kysuckého závodu. A napokon najadrenalinovejší zážitok sme si pripravili sami, keď sme sa ponáhľali z Teplého vrchu na Smolník, aby sme stihli živý vstup do vysielania s respondentom zo závodu z Košíc. Našťastie nás čakal výborne pripravený lesník s bezchybným prejavom a to, že sme sa dostali k obedu až o pol piatej večer, je malicherný detail.

Každé nahrávanie malo neopakovateľnú atmosféru vďaka skvelým ľuďom, ktorým patrí veľké poďakovanie. S každou pribúdajúcou nahratou minútou hovoreného slova bolo cítiť, že sú to ľudia, ktorí sú v lese doma. Vedia sa o les odborne starať, ale o ňom aj krásne rozprávať a hlavne les majú úprimne radi. Chceme veriť, že aj vnímaví poslucháči budú mať tento pocit.

Text a foto: Miriam Turayová
LDM Zvolen

Častovský cyklookruh po prvýkrát cez Zvernicu Biela Skala

Rozvoj cykloturistiky patrí k prioritám podniku LESY SR. O tom, že to súčasné vedenie podniku myslí s podporou cykloturistiky vážne, svedčí aj druhý ročník podujatia Častovský cyklookruh, ktorý prechádzal v tomto roku po prvýkrát aj cez zvernicu Biela Skala. Vedenie podniku a odštepného závodu Smolenice našli riešenie, ktoré nakoniec akceptovali všetky zainteresované strany.

Dohoda medzi nájomcami poľovného revíru, obcou, občianskym združením BTC Častá a podnikom LESY SR nevznikala ľahko. Vyžiadala si dokonca osobné rokovanie jednotlivých skupín s generálnym riaditeľom Marianom Stanikom. „Vlastnými zamestnancami sme počas preteku zabezpečili organizáciu pri prejazde zvernicou tak, aby bola zaistená bezpečnosť účastníkov a ani nevznikla škoda poľovníkom,“ spresnil riaditeľ OZ Smolenice Ivan Danček.

Zvernica Biela Skala leží v blízkosti hradu Červený Kameň, a práve odtiaľ mali štart všetky tri trasy, ktoré boli pripravené pre návštevníkov a prechádzali územím, ktoré doposiaľ bežný návštevník nemohol za normálnych okolností vidieť. Na základe dohodnutých podmienok, ktorými bola podmienená realizácia akcie, naplánovali zástupcovia občianskeho združenia BTC Častá Vladimír Schwarz a Jozef Myslík pre skúsenejších a zdatnejších cykloturistov trasy s dĺžkami 20 km a 33 km. Najmenším účastníkom na päťkilometrovej trati pomáhal zabezpečený sprievod, ktorý ich previedol malebnými zákutiami Malých Karpát.

Počas celého dňa prebiehali v pripravenom stánku aktivity Lesnej pedagogiky zamerané na environmentálnu výchovu, určené nielen pre detských návštevníkov, ale aj rodičov zapájajúc do aktivity všetky zmysly v súlade s heslom HLAVA – RUKY – SRDCE. Dvaja lesní pedagógovia sprostredkovali hravou formou svet živočíšnej ríše, ktorý sa nachádzal v blízkom okolí. Pre všetky deti bez rozdielu na vek boli pripravené rôzne aktivity s lesnými pedagógmi, ako napr. drevené puzzle zvieracích rodínok, pracovné listy a tiež možnosť ohmatať si parohy a rohy našej zveri.

Zvernica Biela Skala bola vybudovaná v šesťdesiatych rokoch minulého storočia, má rozlohu 3145,25 ha a približne 22 km oplotenia. Poskytuje ideálne životné prostredie pre chovanú zver, kde sa vďaka vzájomnému kríženiu pôvodných druhov jedincov zabezpečuje udržanie genofondu, špecifického pre našu krajinu a územie, pričom tu platia osobitné pravidlá, ktorým je potrebné sa prispôbiť. Trať pre cykloturistov prešla deň pred akciou úpravou v podobe vyčistenia lesných ciest od konárov a väčších kameňov, pribudli aj nové smerové a informačné tabuľky o zaujímavých prejazdových bodoch spolu s históriou daných objektov. Značenie bolo vykonané pomocou farebného krepového papiera, reflexných pásov a výhradne sprejmi na cesty, ktoré časom zmiznú. Športové

podujatie bolo sprevádzané bezpečnostnými opatreniami zo strany podniku LESY SR ako správcu majetku, ktorý je vlastníctvom štátu Slovenskej republiky.

Napriek tomu, že zo začiatku akciu sprevádzalo nepriaznivé počasie, atmosféra na štarte i v celi bola vynikajúca. Na záver akcie zástupcovia organizačného tímu poďakovali LESOM Slovenskej republiky, š. p. za ústretovosť, ochotu i zabezpečenie priechodnosti zvernice Biela Skala a tiež prejavili záujem o spoluprácu pri realizácii ďalších ročníkov vydarenej akcie. Cykloturistické podujatie Častovský cyklookruh dokázalo, že v jednote je sila a prostredníctvom vzájomnej tolerancie a vytýčením pravidiel a osvete v kruhoch cyklistov, vznikol zaujímavý projekt, ktorý spolu s korektnosťou a dobrou vôľou organizátorov bude v ľuďoch rezonovať ešte dlhý čas.

Les poskytuje každému návštevníkovi rešpektujúceho pravidlá a zákonitosti tohto unikátneho ekosystému, neopakovateľné prírodné divadlo vo svojej premiére, s dejstvami zameranými na život lesných zvierat. Prináša neopakovateľnú radosť, zážitky a odovzdáva mnoho nových poznatkov o „našom“ zelenom dedičstve, ktoré nám v ranných hodinách prináša okúzľujúce zvuky prebúdajúcej sa prírody, cez deň ponúka svoje nekončiace končiare na zregenerovanie tela aj ducha a večer neopakovateľnú atmosféru prírody lúčiacej sa so slnkom a vítajúcej sa s mesiacom...

-mn- Michal Slávik

Rimavskosobotská vetvička opäť v zvernici na Teplom Vrchu

Mesiac máj otvára brány v areáli Zvernica Teplý Vrch a vítal návštevníkov bez obmedzenia veku už na XIII. ročníku podujatia „Rimavskosobotská vetvička“. Už niekoľko rokov pripravuje prechádzku náučným chodníkom Daniela obora OZ Rimavská Sobota potom, čo sa miesto konania presunulo z parku v Rimavskej Sobote. Tohtoročná akcia sa konala 30.5.2017 a zúčastnili sa na nej hlavne okolité základné a materské školy.

Tak, ako každý rok, aj teraz čakalo na deti a dospelých množstvo stanovišť, na ktorých si mohli návštevníci otestovať svoje vedomosti a zároveň sa dozvedieť aj niečo nové z oblasti geológie, hmyzu, drevín a rastlín, historického náradia. Svoju dobrú „mušku“ si mohli otestovať aj na stanovišti, kde

bola prezentovaná strelba zo vzduchovky za účasti a dozoru našich zamestnancov. Na stanovišti „Spoznaj les zmyslami“ bol

prípravený zmyslový chodník, ktorý bol potrebný prejsť bez topánok „naboso“. Pre niektorých to bola hračka, niektorí sa aj trochu potrápili, ale nakoniec to zvládli s úsmevom. Na poslednom a pre deti asi najzaujímavejšom stanovišti kynológii už na nich čakali štvornohí kamaráti rôznych poľovníckych plemien.

Aj tohto roku prijali naše pozvanie a spestrili program ukázkami výcviku služobných policajných psov zamestnanci Policajného zboru v Rimavskej Sobote. Pozvanie prijali aj kolegovia z Maďarska EGERERDO Zrt.

Veríme a dúfame, že sa akcia verejnosti páčila a tešíme sa už teraz na ich účasť v budúcom roku.

Nada Krížová

Michal Slávik si prevzal ocenenie v projekte LES UKRYTÝ V KNIHE 2017

Už tradične patrilo obdobie od apríla do mája aj v tomto roku intenzívnejším návštevám knižníc zo strany detí a lesných pedagógov. Projekt **Les ukrytý v knihe** pripravil pre deti veľa zaujímavých zážitkových hier na tému „Listové tajomstvá našich stromov“.

Pre žiakov základných škôl bola vyhlásená výtvarná súťaž „**O naj lesnú pohľadnicu**“, ktorú vyhlásil lesný škriatok „Silvárik“. Deti mali za úlohu napísať najkrajšiu pohľadnicu s pozdravom a posolstvom prírode. To, že téma bola naozaj zaujímavá a pre deti prítiahľivá, svedčí **2876** doručených pohľadníc zo **48 škôl a knižníc**. Silvárik spolu s odbornou porotou vyberal „naj“ pohľadnice a udelil 14 detských cien kde dominovali zaujímavé odkazy a posolstvá.

Ceny boli odovzdané na slávnostnom vyhodnotení v Krajskej knižnici Ľudovíta Štúra vo Zvolene, dňa 21. júna 2017 okrem

spomenutých aj piatim najúspešnejším knižniciam, aj škole s najväčším počtom zaslaných pohľadníc.

Tak, ako sú stromy piliermi našich lesov, ktoré svojimi koreňmi siahajú hlboko do zeme a svojimi konármi siahajú vysoko do nebies, tak sú lesní pedagógovia piliermi všetkých aktivít lesnej pedagogiky, spájajúci svet detí so svetom lesa.

Národné lesnícke centrum ako koordinátor projektu Les ukrytý v knihe ocenil prácu najaktívnejšieho lesného pedagóga v uplynulom ročníku projektu. Ocenenie si prevzal **Bc. Ing. Michal Slávik z OZ Smolenice, štátneho podniku LESY SR**, ktorý sa do projektu Les ukrytý v knihe zapája od samého začiatku a nadšene každý rok spolupracuje s Knižnicou Juraja Fándlyho v Trnave. Michalovi srdečne ďakujeme za nadšenie a pevne veríme, že myšlienky

projektu bude naďalej šíriť medzi deťmi v jeho pôsobisku.

Andrea Melcerová

Národné lesnícke centrum – Ústav lesníckeho poradenstva a vzdelávania Zvolen

LES UKRYTÝ V KNIHE v mestskej knižnici v Prievidzi

Mestská knižnica Mikuláša Mišíka v KaSS v Prievidzi sa s veľkou chuťou po prvýkrát zapojila do celoslovenskej akcie LES UKRYTÝ V KNIHE a na vyhodnotení sme prevzali

ocenenie za 1. miesto, ktoré sme tento rok získali.

Našou snahou bolo počas mesiaca a pol priblížiť všetkým účastníkom podujatia rozprávkové, či reálne lesné spoločenstvo. Vtiahnuť ich do lesa silou vlastnej fantázie. Možno aj lesa rozprávkového čo nás putovaním zavedie: po kraji plnom majestátnych štítov, krištáľovo čistých plies, snežných strání plných kvetov, miest s množstvom vtákov, smiech, kamzíkov a svišťov, k vodopádom a na rôzne zaujímavé turistické cestičky a chodníčky.

Vo všetkých troch pobočkách knižnice sme spolu uskutočnili spolu 50 podujatí pre 942 účastníkov. V každom podujatí sme nielen obsahovo, ale aj názvom spomenuli les. Podujatia mali aj tieto názvy: Les ukrytý v knihe; Lesné zvieratká; Meno pre medveďa; Putovanie lesom; Janček Palček a rastliny; Psí pomocník; Lesným rozprávkovým chodníčkom; Lesné túlanie; Lesné túlenie;

Lesné rozprávky; Zvieratká lesa; Priatelia lesa; Lesné rozprávky; Lesný svet; Kto sa bojí, nesmie do lesa; Čo chutí zvieratkám; Lesné čítanie; Lesný orchester; Lesné listovanie; Smutný macko bez mena; Leontínka a jej lesná záhradka; Lesným chodníčkom, alebo po stopách Joža Kubániyho; Veverička Veronka; Psíček Arielka; Tóno, ja a mravce aj o tom Ako sa Maťko s Kubkom s medvedom skamarátili.

Počas obdobia, v ktorom sme tvorili príbehy lesa, čiže sme hľadali „les ukrytý v knihe“ sme prišli na skutočnosť, že deti o našich lesoch toho veľa vedia. Veľa nového sa aj naučili. Presvedčili nás aj o tom, že les a lesné spoločenstvo majú radi a učia sa mu načúvať a poznávať jeho srdečný rytmus.

(redakčne skrátené)

kolektív Mestskej knižnice Mikuláša Mišíka v KaSS v Prievidzi
Silvia Kupcová

Lesný chodníček Staré Hory

Nad Starohorskou dolinou sa 24.6.2017 ozvala známa pieseň „Na Kráľovej holi stojí strom zelený“, v podaní starohorského banického spevokolu Haliar. To bol začiatok otvorenia lesného chodníčka v Starých Horách. LESY SR, š.p. , boli jedným z hlavných sponzorov tejto vydarenej akcie. Okrem ihličnatej guľatiny na výstavbu drevených zariadení poskytli aj odborné poradenstvo a grafické podklady na jednotlivé tabule. Lesníci z LS Staré Hory, emeritný lesník Ondrej Žubor a pracovníčka LDM Zdenka Koubeková poskytli pri tabuliach bližšie informácie o flóre a faune okolia lesného chodníčka asi stovke zúčastnených, hlavne detí a odmenili ich sladkosťami.

Staré Hory patria medzi najstaršie banícke obce. Tak ako baníctvo, bolo významné v tejto lokalite aj lesníctvo, o čom svedčí aj erb obce. Obec oslavuje tento rok 500. výročie od prvej písomnej zmienky. Pri tejto príležitosti sa rozhodli podčiarknuť význam lesníctva v tejto krásnej obci ležiacej v dvoch národných parkoch. Budovanie lesného chodníčka v Starých Horách spojilo obec, základnú školu, lesníkov, dôchodcov, hasičov, futbalistov aj miestnych stolárov. Zaujímavá myšlienka sa zrodila v hlave pedagogičky Jany Lovásovej. Postupne získala množstvo priaznivcov. Na projekte pracovala hlavne skupina dobrovoľníkov, ktorá sa vyprofilovala z množstva ľudí a ustálila sa na počte 10 – 15, ktorí sa pravidelne zúčastňovali brigád. Celkom bolo odpracovaných okolo 20 spoločných brigád.

Lesný chodníček sa nachádza v lesnom dostupnom teréne. Vstup je od základnej školy a končí pri kultúrnom dome. Okruh je nenáročný v dĺžke asi 1500 m. Je možné ho absolvovať aj v opačnom smere. Na chodníčku je

umiestnených šesť náučných tabúl, celkovo desať zastavení. Slúži pre všetky vekové kategórie. Na trase nájdeme okrem náučných tabúl aj oddychové miesta pri každom stanovisku. Tiež množstvo prvkov na spoznávanie prírody nášho okolia – nadrozmerne vtáčiky, hříby, motýle, zvieratká, herné prvky pre deti, pocitový chodníček, preliezačku, ale i drevenú zvonkohru.

Slúži tak nielen na prechádzku, oddych, ale má i náučnú nenásilnú hravú formu, kde sa deti naučia nielen spoznávať prírodu, ale ju i chrániť a nadobúdať ku nej kladný vzťah. V prvej fáze sa podarilo vybudovať šesť základných stanovísk, ktoré zodpovedajú hlavným oblastiam živej prírody – huby, vtáky, dreviny, zvieratá, hmyz, rastliny.

Veríme, že chodníček splní svoj účel, že si ho budú všetci chrániť. Možno nie je dokonalý, ale bol budovaný s veľkým nadšením, zapálením dobrovoľníkov na množstve dobrovoľníckych brigád, a najmä s láskou k tomu najvzácnejšiemu, k prírode.

Milan Longauer

Slávnostné odhalenie unikátneho vápencového monolitu v múzeu v Liptovskom Mikuláši

Začiatkom júna sa v zrekonštruovanej budove Slovenského múzea ochrany prírody a jaskyniarstva v Liptovskom Mikuláši uskutočnilo slávnostné otvorenie zrekonštruovaných fresiek v historickej budove zo začiatku 19. storočia. Zúčastnili sa ho okrem mnohých iných hostí aj minister životného prostredia SR László Sólymos, štátny tajomník ministerstva životného prostredia SR Boris Susko, primátor Liptovského Mikuláša Ján Blcháč, primátor Liptovského Hrádku a zároveň zástupca župana Žilinského kraja Branislav Tréger, ako aj riaditeľ Odštepného závodu Liptovský Hrádok Lesov Slovenskej

republiky Ján Vrbenský. Okrem fresiek sa uskutočnilo aj otvorenie geoparku so

slovenskými horninami a vápencovým monolitom, ktorý sa našiel vo Svarínskej doline v Nízkyh Tatrách. Ide o jedinečný fragment jaskynného stropu, ktorý sa tu zachoval vďaka priaznivým prírodným podmienkam a bude slúžiť pre návštevníkov múzea ako exponát v záhrade. Aj touto cestou by sa chceli pracovníci Slovenského múzea ochrany prírody a jaskyniarstva v Liptovskom Mikuláši poďakovať pracovníkom z lesného závodu z Liptovského Hrádku za ochotu a pomoc pri premiestnení tohto monolitu s hmotnosťou 1,5 tony do múzea.

Peter Holúbek, SMOPAJ

Ked' spieva les alebo so zápisníkom do lesa

Ked' sa niekoho spýtate: čo prvé mu napadne, keď sa povie lúčny koník, väčšinou dostanete odpovede typu: „lúka za záhradou, mestom, čistinka v lese“ alebo si zaspomínajú na chvíle strávené na rybačke. Niektoré dámy dostanú paniku, pretože si predstavia veľké zelené lietajúce stvorenia, ktoré sa môžu nedopatrením ocitnúť v bezpečí ich domovov a spôsobiť kolaps chodu domácnosti. Ale teraz už vážne. Keď v letných mesiacoch budete kráčať lesným prostredím, skúste sa na chvíľu započúvať. Okrem spevu vtákov, vám spoločnosť budú robiť aj mnohé iné druhy živočíchov a azda najhlasitejšie sa budú prejavovať rôzne druhy skupiny rovnokrídlcov.

Najskôr pre tých menej zbehlých v danej problematike vysvetlíme, že na Slovensku žije okolo 150 druhov rovnokrídlcov – koníkov, koníčkov, kobyliiek a cvrčkov. Takže v žiadnom prípade kobylika nie je samička konika a koník nie je samček kobyliky. Každá z týchto skupín ma obidve pohlavia. Kobyliky majú tykadlá presahujúce dĺžku ich tela. Samičky kobyliiek majú bruško

zakončené šabľovitým výrastkom – kladítkom (Obr. 1), pomocou ktorého kladú vajíčka do pôdy alebo častí rastlín. Samčekovia kobyliiek majú bruško ukončené útvárom nazývaným cerky (Obr. 2) – ktorý môže vzhľadom pripomínať býčie rohy. U koníkov je rozpoznávanie samčekov a samičiek omnoho zložitejšie a vyžadovalo by si to omnoho viac priestoru na vysvetlenie. A keď už sa ideme venovať bližšie týmto zástupcom koníkov, je dôležité si zapamätať, že koník lúčny (*Chorthippus montanus*) je jeden konkrétny druh konika.

Obr. 1 samička *Barbitistes constrictus*

Obr. 2 samček *Barbitistes constrictus*

„Lúčne“ koníky a kobyliky v lese

V manažovanom lese – fragmentovanom lesnom prostredí charakteristickým rôznovekými a druhovo pestrými lesnými porastmi s odlesnenými a opätovne zalesnenými plochami, čistinkami, lesnými cestami, je týchto druhov pomerne veľa. Skúsený orthopterológ (odborník študujúci túto skupinu hmyzu) dokáže väčšinu stridulujúcich druhov rovnokrídlcov rozpoznať bez toho, aby ich videl. A tak pri prechádzke s ním často nemáte poňatie o tom, o čom práve hovorí. Na druhej strane treba povedať, že aj keď počujete daný druh stridulovať a identifikujete miesto, odkiaľ zvuk vychádza, je dosť malá pravdepodobnosť, že jedinca aj nájdete, pretože sa v prírode veľmi dobre zamaskovať.

Tak a teraz je čas, ukázať druhy rovnokrídlcov, ktoré vás v lesnom prostredí budú pri potulkách správdzať.

Kobyliky milujú stromy a kry, preto sa väčšina druhov bude ozývať a vyskytovať práve tu. Spomedzi tých najtypickejších, ktoré sa zdržiavajú v prízemných častiach krov je to najmä *Pholidoptera griseoptera* (Obr. 3) a o niečo zriedkavejší a väčší druh, s charakteristickým bielym pruhom na pronote je *Pholidoptera aptera* (Obr. 4). Tieto druhy sú sfarbené na hnedo až tmavohnedo a sú nelietavé. Vo vyšších častiach

Obr. 3 *Pholidoptera griseoptera*

Obr. 4 *Pholidoptera aptera*

Obr. 5 *Isophia* spp.

krovín sa najčastejšie vyskytujú ďalšie nelietavé druhy kobyliiek sfarbené zeleno až tmavozeleno, a to sú prevažne druhy rodu *Isophia* (Obr. 5) a *Barbitistes* (Obr. 1 a 2). Nymfy týchto dvoch druhov sú dosť podobné. Dospelé *Isophie* sú väčšie, sfarbené vždy svetlozeleno, majú nápadne väčšie bruško a sú dravé, kým dospelé druhy *Barbitistes* sú menšie, môžu byť sfarbené svetlozeleno, ale tiež tmavozeleno a živia sa listami a ihličím drevín. Kroviny a stromy sú obľúbeným biotopom pre lietajúce druhy

Obr. 6 *Tettigonia viridisima*

kobyliiek. Medzi najznámejšie a najbežnejšie sa vyskytujúce patria *Tettigonia*. Kobylka zelená je *Tettigonia viridisima* (Obr. 6) je charakteristická dlhými, zelenými krídlami, ktoré u samičiek dosahujú až dĺžku kladlielka. Vzhľadom veľmi podobným druhom je *Tettigonia cantans*, ktorej krídla siahajú niečo ďalej ako samotné telo kobyličky.

Ked' koníkom patrí les

Aby som to trochu upresnila, koníky sa prevažne vyskytujú na bylinách a obývajú aj obnažené plochy v presvetlenom lese, ale tie na čerstvo odlesnených a opätovne zalesnených plochách a rúbaniach. Kým koničky (rod *Tetrix* Obr. 7) sa vyskytujú takmer výlučne na obnažených plochách a sami môžete hádať asi prečo ☺

Takže koničky sme si predstavili veľmi rýchlo (jedným obrázkom), keďže vašu pozornosť v lese asi vôbec neupútajú. Ale vráťme sa ku koníkom. Keďže sme si predstavili koničky, ktoré žijú na obnaženej pôde, budeme sa venovať koníkom, ktoré v lese milujú odlesnené plochy, najmä linky, po ktorých sa sústreďuje vyťažné drevo, alebo eróziou odhalené skalné podložia. Práve takéto miesta vyhľadávajú druhy ako napríklad koník modrokridlý (*Oedipoda coerulea*, Obr. 8a, 8b), ale tiež koník ružovokridlý (*Calliptamus italicus*, Obr. 9a, 9b). Tieto dva druhy sú charakteristické krásne sfarbenými krídlami, ktoré predlžujú ich skoky na niekoľko metrov. Okrem týchto farebne zaujímavých druhov vyhľadávajú takéto miesta aj rôzne druhy koníkov rodu *Chorthippus* (Obr. 10), ktoré sú tiež charakteristické dlhými krídlami ale determinácia je pomerne zložitá. Všetkého veľa škodí, a tak si predstavíme spomedzi

Obr. 7 *Tetrix*Obr. 8a *Oedipoda coerulea*Obr. 8b *Oedipoda coerulea*Obr. 9a *Calliptamus italicus*Obr. 9b *Calliptamus italicus*Obr. 10 *Chorthippus biguttulus*Obr. 11 *Euthystira brachyptera*

druhov, ktoré obľubujú trávy a byliny vyskytujúce sa na presvetlených plochách v lese len jeden, a to prevažne krátkokridlý druh *Euthystira brachyptera* (Obr. 11).

Manažovanie lesných porastov zvyšuje diverzitu rovnokridlovcov v lesnom prostredí a umožňuje viac ako 37 druhom koníkov, kobyliiek a cvrčkov osídľovať lesné prostredie.

Anna Sliacka

Rekapitulácia začiatkov objavovania Pamätných kameňov

pokračovanie

Prvý Pamätný kameň v tvare mohyly (doteraz najväčší), bol objavený v roku 2014 v Čiernom Balogu nad osadou Dobroč, v doline Páleníčnô, asi 250 m v lese od Pamätníka SNP. Osadený je v mohutnom kamennom podstavci v tvare pyramídy (6 x 6 m), na temene pahorku Krátky bán, kde bolo minulosť Lesné škôlkarské stredisko. Ján Zemko z Brezna s partiou ho v auguste 2014 vyslobodili z húštiny povalených stromov. Celú mohylu opravili a vyčistili jej okolie.

Publikovanie nálezu „pamätníka svojej doby“ prinieslo odozvu. V lete 2015 sa prihlásili starší bývalí lesní odborníci a znalci horehronských lesov – Ferdinand Kováčik z Čierneho Balogu a Ján Morong z Brezna. Z ich pomocou sa podarilo nájsť Pamätný kameň na západnej hranici čiernobalockého chotára v Kamenistej doline – v húštine, na svahu medzi Štefanovou a Mogľovou dolinou. V tom čase bolo vyhľadanie veľmi náročné, v rojnici sa predierať hustým porastom. Dnes stačí prejsť z hlavnej cesty, od elektrického stĺpa č. 15 kolmo, vo vysokých čižmách cez potok na protilahlý svah cca 250 m. Pomôže aj GPS.

Od oboch lesníkov sme súčasne získali informácie, ktoré sa potvrdili aj na internete,

o širšom obsahu tejto skutočnosti – o vysádzaní Jubilejných hájov, ktoré sú označené práve Pamätným kameňom. V roku 1928 ich mala za povinnosť pripraviť fakticky každá lesná správa po celom Slovensku

Na základe tejto skutočnosti sa vytvorila päťčlenná skupina z radov dôchodcov,

nadšencov pre turistiku a históriu, ktorí sa rozhodli vyhľadávať uvedené lokality. Jej člen Ján Morong nás ešte zaviedol k obci Osrblie, kde oproti doliny Hruškovo, na horskom chrbte medzi dolinami Horná a Dolná Gajdoška, sme znova pomocou rojnice našli v húštine povalený Pamätný kameň. Poškodila ho veterná kalamita z roku 1996 a súčasne zničila celý Jubilejný háj. Pamätný kameň bolo potrebné opraviť a okolie osvetliť od náletu rôznych drevín.

Prihlásil sa Jozef Tišliar, rodák z Hornej Lehoty a zaviedol nás do sedla Príslop (600 m n.m.) na rozhraní chotárov Hornej Lehoty a rekreačného strediska Tále, neďaleko Pomníka partizánskeho oddielu Za slobodu Slovanov. Aj tu sme v hustej hore objavili Pamätný kameň osadený v rozpadnutom kamennom podstavci. Počas jeho opravy, prišiel k nám na motocykli lesník Ľudovít Ivan, ktorý neskrýval obdiv nad nálezom, o ktorom doteraz nevedel.

V októbri 2015 sme stihli urobiť ešte turistický výlet na juh do chotára vrchárskej obce Sihla, kde sme vyšliapali k lesníckej chate na vrchu Jedľová (928 m n.m.). V minulosti bola pri nej veľká lesná škôlka. Objavili sme nielen Pamätný kameň, ale Ján Morong upozornil aj na pár exotických stromov v okolí (mohutných Duglasiek, Omoriku, Tis..).

Dokumentačná a publikačná činnosť priniesla ďalšie ovocie. V lete 2016 sa s informáciami prihlásili turisti. Najprv Ľudovít Bohm poslal súradnice GPS Pamätného kameňa nad Lesnou správou v obci Staré hory. Obratom sme vycestovali, vyhľadali a upravili jeho okolie. Keď sme zišli zo stráne, tak sme lesníkov informovali

Čierny Balog – Kamenistá dolina – Mohyla RČS 1918-1928

o historickom poklade nad nimi. O niekoľko dní jeden z nich poslal e-mail, že na Pamätný kameň upevnil „kečku“, do ktorej sa budú zapisovať a registrovať okoloidúci turisti, ktorí toto miesto navštevujú.

Na svojich turistických potulkách po Slovensku sa s Pamätnými kameňmi stretol aj Tomáš Trstenský vedúci KST Hiking z Banskej Bystrice – Kremnička. Tiež nevedel o ich súvislostiach. Po vzájomnom dohovore sme najprv v októbri spoločne turisticky navštívili (a objavili) Pamätný kameň pri chate Hostinec v Kremnických horách a v novembri na Tatárskej lúke pod Sitnom, kde sa nachodí aj zachovalý Jubilejný háj na ploche cca 0,8 ha.

Vďaka peknému jesennému počasiu na konci októbra 2016, sme na podnet lesníka Igora Leitnera navštívili aj ich Lesnú škôlku Drakšiar, v katastri horehronskej obce Beňuš. Nad škôlkou v oplotenom areáli o rozlohe cca 0,5 ha sme sa stretli s doteraz najzachovalejším Jubilejným hájom. Zdobia ho mohutné duglasky, cudzokrajné borovice, duby zimné a mnoho tisov. Pamätný kameň bol len menší a viac povalený. Nasledovala jeho úprava. Lesník Igor sľúbil, že okolo neho urobí aj drevenú ohrádku, aby sa zvýšila jeho dôstojnosť.

V nedeľu 9. apríla 2017 sme prijali pozvanie Roberta Fajtu (predsedu Obl.V SZPB) z Likavky pri Ružomberku. Dôvodom bolo, že v časti Kramarisko, v blízkosti pomníka padlých, sa nachodí mohutný Pamätný kameň s vytesaným rokom 1928. Okolo neho je v kruhu vysadených desať líp. V kronike obce nemajú žiadny zápis viažuci sa k roku 1928, ani starším občanom toto miesto nič nepripomína. Keďže v obci práve prebiehali oslavy oslobodenia, domáci na čele so starostom Marianom Javorkom sa presunuli od pomníka padlých, k tomuto Pamätnému kameňu. Prítomní hostia z Brezna, sme im opísali súvislosti a historický význam toho miesta aj pre dnešnú samostatnú Slovenskú republiku. Slová padli na úrodnú pôdu. Starosta vo svojej odpovedi prisľúbil úpravu okolia a samotného Pamätného kameňa (poškodený podstavec), aby sa tiež dôstojne pripravili k oslavám storočnice ČSR.

Záverom

Keď si uvedomíme, že povinnosť vysadiť Jubilejný háje a označiť ich Pamätným kameňom mala prakticky každá Lesná správa na Slovensku, potom si je možné predstaviť, koľko sa ich na našom Slovensku ešte môže nachádzať. Len nie sú známe verejnosti. Pravdou je, že mnohé Jubilejný háje vysadené v roku 1928, boli za dlhých 89 rokov zničené jednak pôvodnou agresívnejšou flórou, kalamitou (Osrbliie), alebo aj jednoducho výrubom stromov. Najneprijemnejším prípadom je, keď v dôsledku neskorších štátno-politických zmien, vojnových udalostí a zanedbanej údržby

Mohyla RČS 1918-1928 na horskom chrbáte medzi dolinami Horná a Dolná Gajdoška

Sedlo Príslop (600 m n. m.) – Mohyla RČS 1918-1928 – „utopená“ v lesnom poraste

zanikol nielen Jubilejný háj, ale aj jeho Pamätný kameň.

I napriek tomu si myslíme, že by stálo za to, obrátiť pozornosť lesníkov, turistov, širokej verejnosti... aj na túto časť našej slovenskej histórie a vyhľadať a zdokumentovať čo najviac svedkov tejto doby

– Pamätné kamene a Jubilejný háje. Bol by to najkrajší príspevok k blížiacim sa oslavám 100. výročia vzniku Československej republiky, historického medzníka na ceste k dnešnému samostatnému Slovensku

Milan Kováčik, Komovkove

Foto: Milan Pivovarčí

Pozdrav pre dendrológa Ondreja Makaru

Počas svojho života stretávame stovky ľudí, ktorých nám prináša osud do cesty. Na veľkú časť z nich si po rokoch ani nespomenieme a ich meno sa stratí v priepasti zvanej čas. Dendrológ, lesník Ondrej Makara však patrí k osobnostiam, ktoré zostávajú v pamäti na celý život.

Je to človek, ktorý má podstatnú časť života spätú s prírodou a dendrológiou. Kvôli určeniu vzácneho stromu a získania biologického materiálu z neho neváha napríklad preliezť plot stráženej vládnej budovy v ázijskej krajine. Zoznámili sme s ním pri prípravách na výpravu do severného Mongolska v roku 2002, keď sa ponúkol, že by mohol byť nápomocný v oblasti botaniky. Nie je to síce odbor, ktorý je v jaskyniarstve kľúčový, ale potešili sme sa odborníkovi, ktorý by nám mohol pomôcť v komplexnom pohľade na krásové oblasti. Ondrej splnil svoju úlohu znamenite a dozvedeli sme sa o flóre a najmä stromoch a kroch Mongolska zaujímavé informácie. Ondrej sa osvedčil ako spoľahlivý partner aj na výprave na rieku Lenu a jazero Bajkal na Sibíri v roku 2005. Z týchto oblastí spracoval botanickú charakteristiku, ktorá bola prínosom aj pre ruských partnerov. Aj výprava na Sachalin v roku 2016 mala vďaka Ondrejovi neuveriteľné čaro a aj z tejto výpravy vznikol hodnotný dendrologický materiál, ktorý obohatil aj ruských kolegov. Toto leto si Ondrej pripomína 65 rokov od chvíle, keď uzel po prvýkrát tento svet a aj touto cestou by sme mu chceli poďakovať za milé spoločné chvíle

a vedomosti, ktorými nás obohatil, ako aj za cenné informácie, ktoré viedli k nájdeniu nových jaskýň na Slovensku. Prajeme mu ešte veľa prírastkov kníh do jeho bohatej knižnice a veľa síl pri zveľaďovaní botanickej záhrady v Liptovskom Hrádku a jeho záhrady, kde pestuje na miniatúrnej ploche okolo 600 taxónov drevín. S Ondrejom sa ešte tešíme na výpravu do sajanskej oblasti Tofalaria v Irkutskej časti Sibíri, kde sa nachádzajú málo známe krásové oblasti.

Ondrej Makara sa narodil v júli roku 1952 v Příbrami. V rokoch 1967-8 navštevoval lesnícke učilište v Banskej Štiavnici, odkiaľ nastúpil na Strednú lesnícku technickú školu do Liptovského Hrádku. Vysokú školu ukončil v roku 1977 na Lesníckej fakulte VŠLD vo Zvolene. Po nej nastúpil na Lesný závod v Liptovskom Hrádku, kde pôsobil ako lesný technik a riešil projektové úlohy lesných ciest a zväznic v Malužinej a Kráľovej Lehote. V rokoch 1980-1990 pracoval v Školskom

Ondrej Makara v domácom prostredí, sachalinskej tajge

lesnom závode SLŠ vo Svaríne, kde pôsobil ako technik pre účelovú činnosť a vedúci arboréta v Liptovskom Hrádku. Tu pracoval na výsadbe nových druhov a ošetrovaní stromov. Z jeho iniciatívy sa arborétum vyhlásilo za chránenú študijnú plochu. Bol spoluautorom troch publikácií o botanických záhradách Európy, ktoré vyšli na Univerzite Martina Luthera v Halle v Nemecku, ako aj publikácie o botanických záhradách a arboretach Slovenska, vydané UPJŠ v Košiciach. V roku 1990 krátko učil na lesníckej škole v Liptovskom Hrádku, odkiaľ prešiel na funkciu riaditeľa Semenárskeho a šľachtiteľského závodu SeŠL Žilina š. p. Tu pôsobil do roku 2000, keď zo Semenolesu odišiel. V tomto tvorivom období pracoval na koncepcii šľachtiteľských centier v rámci zachovania genofondu lesných drevín na federálnej úrovni, bol členom poradného zboru ministerstva kultúry a pôsobil v prípravnom výbore reorganizácie štátnych

lesov. V rámci modernizácie výrobného procesu v Semenolese sa podieľal na prácach pri prístavbe haly luštiarne s inštaláciou najmodernejšej švédskej spracovateľskej technológie semien ihličnatých drevín, výstavbe klimatizovaného skladu na dlhodobé skladovanie semien s vysokým obsahom vody, prestavbe kotolne na plyn s ekvitermickou, plne automatizovanou reguláciou kúrenia. Podieľal sa na projekčnej príprave modernizácie skladu na dlhodobé skladovanie semien ihličnatých drevín a genobanky a prestavbe kotolne na Škôlkárskom stredisku Jochy z koksovej na biomasu – prvá kotolňa v SR postavená v rámci Kjótskeho dohovoru s finančnou podporou vlády Nórskeho kráľovstva a ministerstvami životného prostredia a pôdohospodárstva. Počas jeho vedenia sa uskutočnila modernizácia chladiarenského systému v klimatizovaných halách pre skladovanie sadeníc a rekonštrukcia závlahového systému. V tomto období inicioval dendrochronologický prieskum jedného z najstarších stromov na Slovensku, limby v masíve Kriváňa vo Vysokých Tatrách, ktorú našiel Jozef Schöngibl z Lesprojektu. Jej vek sa stanovil na 800 rokov a v jej blízkosti sa

lokalizovala limba s odhadovaným vekom 1000 rokov. V rokoch 2000-3 pôsobil ako riaditeľ Technických služieb v Liptovskom Hrádku. V rokoch 2004-6 pracoval ako odborný lesný hospodár vo važeckom urbári. V rokoch 2007-8 pracoval ako odborný lesný hospodár v Benkove na Liptovskej Tepličke, lesník na Vyšnom Chmelienci na Čiernom Váhu a lesník na lesnej správe v Malužinej, odkiaľ odišiel v roku 2012 do dôchodku. Ondrej sa venoval aj horolezectvu a okrem výprav do európskych oblastí zúčastnil aj ciest do Ruskej federácie, Mongolska, Severnej Kórei, Čile a Argentíny, odkiaľ priniesol cenný materiál pre arborétum v Liptovskom Hrádku, na zveľaďovaní ktorého stále pracuje aj na dôchodku. V tomto období sa aktívne podieľa aj pri výchove študentov lesníckej školy na odbornej praxi.

Za priateľov a jaskyniarov napísal Peter Holúbek, Slovenská speleologická spoločnosť

Do redakcie sme nedávno dostali list od prof. Konôpku, v ktorom píše:

Vývoj v SR, najmä zámerne prekrúcanie skutočnosti pokiaľ ide o lesy a LH mi nedá spať. Aj lesníkom by som chcel pripomenúť, ako sme v minulosti riešili, alebo chceli riešiť problémy týkajúce sa lesov a LH na Slovensku.

Preto Vám posiadam dva príspevky. Zámerne nepišem k nim žiadny komentár. Nazdávam sa, že by stálo za to, aby si ich zamestnanci Lesov SR prečítali a zamysleli sa nad ich obsahom.

Prvý z príspevkov uverejňujeme v tomto čísle.

Nie je tom dávno – len 30 rokov !!!

Bez komentára, alebo aké boli v roku 1989 predstavy o obnove funkcií lesov

Obnova funkcií lesov s narušeným zdravotným stavom v dôsledku sa meniacich ekologických podmienok sa navrhovala zabezpečiť vypracovaním a realizáciou súboru opatrení, ktoré sa nazvali „Pružné hospodárske systémy a špecifické nápravné opatrenia v ekologicky narušených lesoch“. V ďalšom uvedieme stručnú charakteristiku tohto návrhu:

Monitoring ekologických zmien a ich vplyv na lesné ekosystémy

Podklady pre pružné hospodárske systémy bude poskytovať monitoring. Tu treba vyriešiť metodické otázky rýchleho a spoľahlivého zisťovania podkladových údajov a využívania informácií o zmenách hlavných zložiek lesných ekosystémov. Ide o terestrické metódy a diaľkový prieskum Zeme, pomocou ktorých sa bude monitorovať lesné prostredie (pôda, voda, ovzdušie), lesná fauna a flóra a vypracovávať prognózy zmien a ich vplyv na lesné ekosystémy.

Vlastné hospodárske systémy budú pozostávať zo súboru biologicko-technických a ekonomických projektov úzko navzájom súvisiacich na výsledky ekologického monitoringu. Súčasne budú jednotlivé projekty medzi sebou úzko prepojené a nakoniec vyúsťia do komplexných riešení, ktoré sa do praxe budú zavádzať cestou HÚL.

Zachovanie a reprodukcia genofondu lesných drevín

Vyplyva zo skutočnosti, že genofond lesných drevín predstavuje prirodzené populácie lesných drevín, dokonale prispôbených prírodným podmienkam. Ich zánik v dôsledku hynutia lesov by znamenal nevyčísliteľné obrovské straty, následky ktorých by zrejme ani budúce generácie nedokázali odstrániť (vytvoriť nový náhradný genofond). Hlavné ciele sa zhrnuli takto:

- výber a vymedzenie génových základní uznaných porastov a výberových stromov, spracovanie zásad ich obhospodarovania,
- zakladanie klonových archívov a jadrových sádov a semenných porastov v oblastiach najmenej zaťažených imisiami,
- selekcia a šľachtenie domácich a introdukovaných drevín novými perspektívnymi a spôsobmi a metódami,

- rozpracovanie optimálnych a efektívnych postupov a metód množenia sadbového materiálu generatívnou a vegetatívnou cestou.

Pestovanie a reprodukcia lesov

V dôsledku meniacich sa ekologických podmienok prudko narastá rozsah rozvrátených porastov, či neproduktívnych plôch, kde často bude treba vykonať nákladné meliorácie pôd, vrátane hnojenia novozaľožených kultúr. Ide tiež o vyriešenie a zavedenie súboru pestovných postupov, či špecifických nápravných opatrení, ktorými by sa mali zmierniť straty a obnoviť biologická hodnota, produkčná schopnosť a ekologická stabilita lesných porastov. Tam kde je to možné, treba viac využívať prirodzenú obnovu. Hlavné ciele sa zhrnuli takto:

- vypracovanie a zavedenie nových postupov meliorácií a hnojenia prostredia a umelej obnovy lesov v oblastiach pod vplyvom imisíí,
- úprava postupov výchovy, prirodzenej a umelej obnovy v lesoch pod vplyvom imisíí,
- rekonštrukcia lesov a špecifické nápravné opatrenia v imisných a hydrologicky zmenených pomeroch.

Ochranné a obranné opatrenia voči škodlivým činiteľom

V dôsledku meniacich sa ekologických podmienok narastá vplyv škodlivých činiteľov. Mnohé z nich, ktoré v minulosti boli druhoradé, stávajú sa v dôsledku fyziologického oslabenia stromov prvoradými a hospodársky vážnymi. Škodlivé činitele pôsobia synergicky. Zlyhávajú tu obvyklé metódy ochrany lesov i spôsoby ochrany, či signalizácie aktivizácie škodlivých faktorov. Dôkazom toho sú stúpajúce náhodné a kalamitné ťažby dreva. Hlavné ciele sa zhrnuli takto:

- vypracovanie nových zásad prevencie voči poškodzovaniu škodlivými činiteľmi a ich včlenenie do ekologických systémov obhospodarovania lesov,
- vyriešenie a zavedenie nových spoľahlivých metód signalizácie aktivizácie škodcov, aby proti nim bolo možné včas, to znamená v primárnych ohniskách zasiahnuť,

- nahradenie používania chemických prostriedkov s negatívnymi účinkami na lesné prostredie biologickými, či integrovanými metódami boja.

Zachovanie genofondu zveri a jej racionálne obhospodarovanie

Hrozí vyhubenie niektorých druhov zveri, čo by malo ďalekosiahle nielen ekologické ale aj ekonomické dopady. Prejavuje sa ústup malej a pre množenie veľkej zveri (hlavne jelenej a diviacej). Jej pre množenie spôsobuje veľké škody na lesných kultúrach a poľnohospodárskych pozemkoch. Treba uskutočniť zásadné opatrenia v

obhospodarovaní a v riešení otázok jej súžitia s lesom. Hlavné ciele sa zhrnuli takto:

- v nadväznosti na výsledky ekologického monitoringu vyriešiť a zaviesť účinné biotechnické opatrenia v chove zveri a v jej súžití s lesom,
- vypracovanie a zavedenie komplexných opatrení na zachovanie a zlepšenie ochrany genofondu vzácnych druhov zveri a jej životného prostredia,
- vyriešenie a zavedenie účinných opatrení na obmedzenie škôd zverou na lesných a poľnohospodárskych porastoch.

Sprístupňovanie lesov, technizácia a automatizácia v lesnom hospodárstve

Meniaci sa spôsob obhospodarovania lesov si vyžaduje nové prístupy k sprístupňovaniu lesov, technizácii a k automatizácii prác v LH. V súčasnosti sa používa technika, ktorá negatívne vplyva na lesné porasty a prostredie, rovnako na človeka. Okrem mechanického poškodenia stromov a pôdy dochádza k znečisťovaniu lesného prostredia výfukovými plynmi a ropnými produktmi. Hlavné ciele sa tu zhrnuli takto:

- vyriešenie a zavedenie nového spôsobu sprístupňovania lesov (využitím výpočtovej techniky a digitálnych modelov terénu) tak, aby sa výstavbou ciest, skladov, a manipulačných miest čo najmenej poškodzovalo prírodné prostredie,
- vyriešenie a zavedenie do výroby a využívania koncepcie nových ekotechnických zariadení a strojov pre všetky fázy výrobného procesu v LH, ktoré by znížili

- negatívny vplyv na prírodné prostredie, lesné porasty a človeka,
- vyriešenie a zavedenie do výroby a užívania nových strojov a zariadení k zníženiu strát a intenzifikácii LH.

Ekonomika, riadenie a starostlivosť o pracovníkov

Zhoršujúce sa ekologické podmienky majú ďalekosiahly nepriaznivý dopad na ekonomické výsledky LH. Na zabezpečenie výroby a celého reprodukčného cyklu treba riešiť otázky ekonomiky, riadenia a starostlivosti o pracovníkov. Možno tiež predpokladať, že nový hospodársky mechanizmus výrazne posilní záujem podnikov o maximalizáciu zisku na úkor podstaty lesa, čomu bude treba zabrániť. Hlavnými cieľmi preto tu bude:

- vypracovanie ekonomickej kvantifikácie škôd spôsobených ekologickou situáciou na lesných porastoch a jej využitie pri riešení naliehavých úloh LH,

- zdokonalenie súčinnosti plánov HÚL s národohospodárskym plánom, aby sa zabezpečila dlhodobá efektívnosť LH,
- zdokonalenie riadenia cestou automatizácie informačných a riadiacich činností a ekonomických nástrojov v záujme zlepšenia stavu lesa a komplexného využitia ťažbového fondu,
- monitorovanie zdravotného stavu pracovníkov odvetvia pre potrebu riadenia zdravotnej starostlivosti a sociálnych aktivít.

Hospodárska úprava lesov

Silné imisné ovplyvňovanie a následná nízka odolnosť až chradnutie a hromadné hynutie lesov vyvoláva potrebu nových smerov vo výskume a praxi HÚL. Pretože sa ekologické podmienky veľmi rýchlo menia, HÚL musí opustiť staré doposiaľ používané metódy a postupy. Oveľa viac a pružnejšie musí nadväzovať na poznatky a výsledky zo všetkých predchádzajúcich komponentov,

integrovať ich a cestou lesných hospodárskych plánov zavádzať do praxe. Hlavnými cieľmi tu bude:

- zdokonalenie metód a postupov HÚL (metódy ťažbovej úpravy lesov, modelovanie rastových procesov a pod.) tak, aby centrálné orgány dostávali včas a pružne objektívne informácie,
- zabezpečenie stability a rovnomerného zabezpečovania národného hospodárstva drevnou surovinou a plnenia celospoločenských funkcií lesov,
- vypracovanie a zavádzanie do praxe (cestou LHP) nových ekologických systémov hospodárenia a špecifických opatrení v nadväznosti na prognózované ekologické zmeny a celospoločenské potreby.

Prameň: J. Konôpka: Obnova celospoločenských a produkčných funkcií lesov v SSR. Les, 1989, XLV, č. 8, s. 5-8.

POZVÁNKA na Dni svätého Huberta 2017

Pozývame všetkých dobrých ľudí – čitateľov Lesníka, na 27. ročník celoslovenských poľovníckych slávností Dní sv. Huberta, ktoré sa budú konať v areáli svätoantonského kaštieľa 2. a 3. septembra 2017. Oslavy sa konajú pod záštitou MPRV SR a okrem osvedčených sprievodných podujatí sa môžu návštevníci tešiť aj na špeciálnu klubovú výstavu slovenských hrubosrstých stavačov, výstavu „Príbehy ukryté v obrazoch“, na program a výstavu „Z poľovníckej kapsy – poľovačky Kysúc“, na premiéru Poľovníckeho pasovania s novými poľovníckymi signálmi, výstavu fotografií zveri Jana Hlaváča (ČR), detské divadielko „Legenda o sv. Hubertovi“, Kráľovskú poľovačku v podaní šermiarov „Žán, dnes budeš líška!“ a ďalší zaujímavý program.

Za organizátorov Marian Číž

Celoslovenská súťaž krúžkov mladých priateľov poľovníctva

V sobotu 17. júna sa víťazné družstvá okresných a regionálnych kôl krúžkov mladých priateľov poľovníctva (KMPP) stretli v areáli hotela Royal Látka-Prašivá, aby si otestovali svoje vedomosti.

V poradí už 43. ročník tejto celoslovenskej súťaže zorganizoval Slovenský poľovnícky zväz-ústredie Bratislava spolu s RgO SPZ Novohrad Lučenec, OPK Lučenec a Lesmi SR, š.p. – OZ Kriváň. Súťažiaci deti mali okrem iného pripravený aj pútavý program s ukázkami zvukových prejavov zveri v podaní Jozefa Hlásnika.

Celkom 12 súťažných disciplín preverilo 18 trojčlenných družstiev, ktoré zodpovedne pripravili vedúci krúžkov. Tí svojim zverencom venovali množstvo času, čo bolo vidieť aj počas samotnej súťaže vo veľmi vyrovnanom bodovom skóre. Počasie bolo síce veterné a chladné, ale aj napriek tomu dobrá nálada a súťažný duch medzi deťmi napomáhal k plynulému priebehu počas

celého dňa. Počas spracovania výsledkov a prípravy cien na vyhodnotenie mali deti a vedúci krúžkov pripravené predstavenie detského folklórneho súboru. Napínavé čakanie na výsledky sa stupňovalo do posledného momentu ich vyhlásenia.

Prvé miesto v kategórii A získal Filip Navrátil z Oko SPZ Liptovský Mikuláš. Prvé miesto v kategórii B a zároveň titul víťaza jednotlivcov získal Jozef Kelement z RgO SPZ Novohrad Lučenec. V súboji o prvenstvo družstiev sa podarilo stupeň víťazov vybojovať súťažnému tímu z Oko SPZ L. Mikuláš. V súťaži vedúcich krúžkov zvíťazila Mária Širilová z Oko SPZ Spišská Nová Ves. Ocenené bolo aj posledné družstvo z Oko SPZ Zvolen, ktorému povzbudivé slová a malú vecnú pozornosť odovzdala Dana Vančurová. Tešíme sa na stretnutie pri ďalšom ročníku celoslovenskej súťaže KMPP!

Veronika Vallová – kancelária SPK a SPZ (redakčne skrátené)

VÝNIMOČNÝ NÁLEZ CHROBÁKA Z ČELADE FUZAČOVITÝCH NA SLOVENSKU

Medzi faunistické zaujímavosti pohoria Vihorlat patria jednoznačne zástupcovia ríše hmyzu. Svojou veľkosťou a sfarbením medzi nimi vynikajú chrobáky. Šľachtou tejto skupiny a jednou z najatraktívnejších je čeľaď fuzačovité (*Cerambycidae*). Na svete ich poznáme niekoľko desiatok tisíc druhov a patrí medzi nich aj najväčší chrobák zemegule – fuzač obrovský (*Titanus giganteus* L.) dosahujúci dĺžku tela až 22 cm. Žije v trópoch južnej Ameriky a sám som mal jedinečnú príležitosť stretnúť sa s týmto obrom hmyzieho sveta v dažďových pralesoch Amazónie. Na vhodných lokalitách Vihorlatských vrchov žije stovka druhov týchto fúzatých parádnikov. Sú medzi nimi veľké, výrazne sfarbené i vzácne druhy, ale aj nenápadné popolušky hmyzieho mikrosвета, ktorých krásu objavíme až pod binokulárom mikroskopu. Medzi veľkých a nápadných zástupcov čeľade patria vrzúniky rodu *Monochamus* s prenádhernými tykadlami u samčiek presahujúcimi až dvakrát dĺžku ich tela. Štvorica našich druhov síce nevytvára výnimočnou farebnou škálou, ale exempláre príbuzných reprezentantov čeľade, ktoré som pozoroval pri svojich cestách po juhovýchodnej Ázii, patria rozhodne medzi najnádhernejšie chrobáky sveta. V ihličnatých porastoch pohoria Vihorlat sa nie príliš často stretáme s vrzúnikom smrekovým (*Monochamus sutor* Linnaeus, 1758) a jeho blízkym príbuzným vrzúnikom pralesným (*Monochamus sartor* Fabricius, 1787). V borovici sa tu vyvíja aj vzácnejší zástupca rodu – vrzúnik *Monochamus galloprovincialis* (Olivier, 1795). Tento fúzač je vo Vihorlatských vrchoch zastúpený poddruhom *ssp. pistora* (Germar, 1818) ktorého tykadlá, hlava, štít i nohy sú čierne sfarbené. Je rozšírený v strednej, severnej a východnej Európe.

Monochamus galloprovincialis
ssp. galloprovincialis

Monochamus galloprovincialis
ssp. pistora

Macrodonia cervicornis
(Linnaeus, 1758)

Nominantný poddruh tohto vrzúnika *ssp. galloprovincialis* (Olivier, 1795) však žije v Európe západnej a južnej ako aj v severnej Afrike. Jeho tykadlá, hlava, štít a nohy sú červeno hnedo sfarbené. Z územia Slovenskej republiky nebol doposiaľ tento taxón známy. Preto je skvelým príspevkom pre faunu Vihorlatu že som vrzúnika *Monochamus galloprovincialis ssp. galloprovincialis* (Olivier, 1795) ako prvý pre Slovenskú republiku zaznamenal u nás v pohorí Vihorlatských vrchov v katastri obce Klokočov (48.48'36"N; 22.01'48"E). Identitu chrobáka potvrdil aj svetový odborník na skupinu *Cerambycidae* M. L. Danilevsky z Inštitútu ekológie

a evolúcie A. N. Severtova pri Ruskej Akadémii vied v Moskve. Znovu sa teda potvrdilo že pohorie Vihorlat, ktorého najvyššie partie zaradil Výbor svetového dedičstva do Zoznamu svetového dedičstva UNESCO pod názvom Karpatské bukovec pralesy (Primeval beech forest of the Carpatians), a ktorého prírodné hodnoty globálneho významu sú súčasťou Svetového prírodného dedičstva, si pre svoju výnimočnosť fauny a flóry toto postavenie právom zaslúži.

POĎAKOVANIE: Za pochopenie a všestrannú podporu pri exkurziách za hmyzom ďakujem mojej manželke Dane Gabzdilovej.
Rudolf Gabzdil

Záhady lesa objavujú deti na Záhorí s najstarším lesným pedagógom

Ako vzniká les? Od malého semienka, cez sadeničku, až po dospelý strom. A aké zvieratká v ňom žijú? Čo môžeme urobiť pre ochranu prírody? Tieto aj ďalšie záhady lesa odhaľujú deti materských a základných škôl po celom Slovensku už dlhé roky. Na Záhorí je to však v posledných rokoch trochu iné. Láske k lesu, k prírode a k všetkému živému učil deti z materských škôl Čáry a Šaštín a základnej školy Čáry najstarší aktívny lesný pedagóg na Slovensku Ľudovít Šurina. V tomto roku zrejme naposledy. A tak sa v jarných mesiacoch 85 detí stretlo s lesom pomocou zážitkového učenia prezentovaného naším emeritným lesníkom nielen v lesnej škôlke Šajdíkove Humence, ale aj v Záhorskej knižnici Senica.

-vr-

Čo si vymyslíš, to si aj urobíš!

Hoci nie je lesník, k lesníctvu mal vždy blízko a svojou prácou sa zapísal aj do histórie štátneho podniku. Významne prispel k záchrane Čiernohronskej železnice a spolu s Jánom Mičovským a Júliusom Burkovským stál pri zrode Lesníckeho skanzenu pri Čiernom Balogu. V tomto čísle časopisu sa budeme rozprávať s architektom *Vladom Paškom*.

Návštevníci Lesníckeho skanzenu majú často možnosť Ťa stretnúť pri Minilande, pri maketách historických horární, tajchov, a drevených figúrkach. Ako si sa vlastne, ako vyštudovaný architekt, dostal k lesníctvu a Lesníckemu skanzenu?

Tá cesta viedla cez Čiernohronskú lesnú železnicu. V roku 1982 sme sa ako zväzáci dozvedeli o jej plánovanej likvidácii a chceli sme tento technický unikát zachrániť. Začali sme zápisom do zoznamu pamiatok, no bolo to v hodine dvanástej. Vtedy práve železnica končila, ale ešte jazdila. Preto bolo čo zachraňovať. V prevádzke bola aj parná lokomotíva aj dízlové rušne.

Prečo práve Čierny Balog a železnica?

Na Štátny inštitút urbanizmu a územného plánovania, kde som vtedy pracoval, sme dostali projekt, podľa ktorého mala byť v Čiernom Balogu zrušená stanica lesnej železnice. Namiesto nej tam mali stáť štyri bytovky a škôlka. Nakoniec sa zrealizovala iba škôlka.

Vtedy boli kadeaké zámery. Napríklad okrem priehrady na Kamenistom potoku mala byť postavená aj priehrada od Svätého Jána až po Balog. V jednej variante malo byť územie zatopené až po centrum Balogu, po kostol. Ale potom sme našli tektonický zlom, tak sme oponovali a územie sa podarilo zachrániť.

Bol si prvým riaditeľom rekonštrukcií železnice. Bol to normálny pracovný pomer?

Nie, robili sme to ako zväzáci popri svojej práci. Samozrejme, že sme za to nič

nedostávali. Bola taká doba. Každý rok sme organizovali na lúke v súčasnom skanzene letný prázdninový tábor Stromu života, na ktorý chodili brigádnici z celého Československa. Medzi inými aj súčasný riaditeľ železnice Aleš Bílek. Trvalo to od roku 1983 do konca deväťdesiatych rokov. Prvá skupina prišla z Moravy z vtedajšieho Odborného učilišťa železničného Jimramov, a viedol ju majster Jaroslav Kadlec. Tomu sa tu tak zapáčilo, že pokiaľ mu zdravie dovolilo, vracal sa sem s žiakmi učilišťa každý rok. Každý týždeň to bolo okolo 30 brigádnikov.

Bolo to cez leto, ale mali sme aj víkendovky mimo letnej sezóny. A pokiaľ som niečo mal, tak iba to, čo som si z domu priniesol. Dodnes je to všetko na dobrovoľnosti, bez pláce.

Opravy sme začali smerom od Vydrovskej doliny na Chvatimech. Za normálnych okolností by sa malo meniť päť percent drevených podvalov každý rok. Od rekonštrukcie uplynulo už 30 rokov a tak treba začať s opravami odznova. A to sme nepoužívali žiadne podradné materiály. Železničné podvaly sme vozili z Bučiny riadne naimpregnované, tak ako boli a ešte aj sú používané na veľkých tratiach.

Vráťme sa však k pôvodnej otázke. Ako si sa dostal k prácam na príprave a výstavbe lesníckeho skanzenu?

Železnička by mala niekde končiť a niečo dovážať. My sme začali o skanzene rozmýšľať už v osemdesiatom treťom alebo štvrtom roku. Mali sme k tomuto zámeru kopec materiálov, urbanistických štúdií. Vždycky sme počítali s Lesníckym skanzenom, no nie v takomto rozsahu, ako je teraz. Vtedy bol Blažej Možuča predseda SZM na Stredoslovenských lesoch, a to bola naša piata kolóna. Blažej o našom zámere vedel a posúval nám informácie a literatúru. Potom, keď nastúpil ako generálny riaditeľ spoločného podniku LESY SR, tak sa myšlienka vybudovania skanzenu znova oživila.

Áká bola vaša pôvodná predstava o Skanzene?

Náučný chodník dookola doliny bol vtedy navrhnutý a táto základná myšlienka bola zachovaná. Odvtedy sa postupne skanzen dopĺňal a zahusťoval. Dá sa ísť aj ďalej. Ešte chýba priehrada. V minulosti bol na potoku nad horárňou tajch, ktorý by bolo dobré obnoviť, aj kvôli povodňam. Pokiaľ by sa mal skanzen ešte rozširovať, tu je priestor. Skanzen nemal komplexný návrh priestorového riešenia, existoval iba zámer. Konkrétne veci sa dotvárali priebežne na mieste. Šikovní boli najmä chlapci z lesného závodu Čierny Balog. Do budúcnosti je už potrebné vymyslieť nový vstupný areál, lebo nám vyrástol. Zbujnel. Stále sa niečo pridáva. No súčasné riešenie nie je dobré.

Pokiaľ viem, tak si sa podieľal aj na realizácii Symbolického lesníckeho cintorína.

Navrhol som to miesto. Pôvodne mal byť symbolický cintorín vo Fatre, no môj názor bol, aby sa aktivity sústredili v skanzene. Keď si kolegovia lesníci lokalitu pozreli, bolo to tuším pri jednom z otvorení doliny na 1. mája, pochopili, že je to ideálne miesto.

Teraz sa venuješ najmä Minilandu?

Áno... čo si vymyslíš, to si aj urob ... (smiech)

Lesnícky skanzen je tvoj jediný koníček, ale ich máš aj viac?

Veru jediný. V priebehu roka viac ako pol-druha mesiaca trávim vo Vydrovskej doline a cez zimu doma vyrábam makety domčekov. V minulom roku sme Miniland rozšírili, takže tam čaká ešte veľa práce. V jednej časti novej plochy sú už základy horehronskej dediny, z druhej časti postupne pribudnú miniatúry ukážok ťažby a približovanie dreva modernejšími spôsobmi.

Potom ešte nemáme zdokumentovanú banícku činnosť a hutnícke činnosti. Napríklad vysoká pec na Troch vodách je jeden námet pre Miniland.

Hneď vedľa tečie Vydrovský potok, nedal by sa využiť?

Keby bol hore tajch a bol konštantný prítok, tak by som sa nebál. Pri povodniach by bol problém. Vždycky sme narazili na otázku, čo keď príde veľká voda? Chcel som tam nainštalovať aspoň parník s točiacimi sa kolesami pre deti. Určite by mal úspech, no musel by ho niekto pri vysokej vode vytiahnuť. S vodou však pracujem. Po tom, ako som dokončil maketu novej hate, plánujem urobiť na kanáli mlyn alebo vodnú pilu.

Drevo je krásny materiál, pokiaľ je však vystavené vplyvu počasia, rýchlo starne.

Je to pravda, ale veľmi záleží na spracovaní. Prvá, Hviezdoslavova horáreň, ktorú som do Minilandu osadil, je aj po pätnástich rokoch bez poškodenia.

Je to najmä otázka použitia farby a dobrého podstavca. Prvé figúrky, ktoré boli vyrezané z jedného kusa, nasávali odspodu vodu. Novšie už ich dávame na impregnované podstavce z tvrdého dreva s iným smerovaním vlákien spodnej vrstvy.

Aký je tvoj vzťah k lesníctvu?

Pochádzam z Liptovského Hrádku a tam boli všetci lesníci alebo drevári. Všetci kamaráti boli lesníci, spolužiaci šli na lesnícku školu. Moji prastarí otcovia boli horári a starí otcovia zasa robili pri železnici.

S lesníkmi a so štátnymi lesmi sme vždycky našli spoločnú reč. Aj keď sme sa niekedy škriepili okolo železnice, dalo sa vždy dohodnúť. Horšie bolo, keď sme v tých rokoch presadzovali myšlienku vytvorenia skanzenu

na ministerstve. Ale nakoniec všetko dobre dopadlo.

V minulosti bol v Lesníckom skanzene položený základný kameň Európskej lesnej školy ku ktorému si kreslil štúdiu.

Hoci viem, že vedenie LESOV SR výstavbu odmietlo, ja by som tu myšlienku ešte stále nepochovával. Skanzen je vlastne vybudovaná učebňa v prírode. Myslím si, že by sa myšlienka výstavby takejto školy mohla oživiť, keď aj v nejakej pozmenenej podobe. I keď viem, že štátny podnik má ešte nevyužitú rekreačné zariadenie Pusté Pole, ale tam je problém s ochranou prírody.

V Čiernom Balogu vo Vydrovskej doline by nebol pri dlhodobjších pobytoch problém ani s dopravou, musela by však premávať trať z Chvatimechu do skanzenu. Deti by mohli chodiť vlakom a nebol by potrebný autobus. Systém vlak, vláčik so zľavou pre školy je na dopravu do Lesníckeho skanzenu optimálny.

Do skanzenu v súčasnosti chodí viac ako 50.000 návštevníkov ročne. Doteraz som nezaznamenal negatívne ohlasy. Veď veľká časť ľudí dnes už ani poriadne nevie, čo sa v lese robí. V minulosti mala Slovenská agentúra životného prostredia výchovné centrá, no mám ten dojem, že túto osvetu o ochrane prírody prebrali výhradne naši lesníci a aj Lesnícky skanzen dnes plní túto úlohu.

Ďakujem za rozhovor –vr-
Foto: Vlastimil Rezek, Boris Pekarovič

Neobyčajné stretnutie na generálnom riaditeľstve

Tak, toto sme tu ešte nemali!

Zhluk starých pánov na I. poschodí generálneho riaditeľstva dával tušiť nejakú dôchodcovskú akciu. Po krátkom rozhovore vysvitlo, že ide o maturitné stretnutie absolventov Lesníckej technickej školy z Banskej Štiavnice z rokov 1956 – 1960, súčasne so skromnou oslavou ich životného jubilea 75. rokov. Ale prečo v Banskej Bystrici a prečo na generálnom riaditeľstve podniku LESY SR?

„Všetci sme okrem iného aj bývalí pracovníci štátnych lesov. Druhým dôvodom je 75 ročné životné jubileum v lesníckych farbách,“ hovorí jeden z abiturientov, náš dlhoročný spolupracovník a autor viacerých publikácií Viliam Stockmann, ktorý bol zároveň iniciátorom stretnutia. A bol to silný ročník.

Okrem hlavného radcu Ministerstva životného prostredia Stockmanna prišli na stretnutie s generálnym riaditeľom Marianom Stanikom aj organizačný riaditeľ podniku Miroslav Holienčík, námestník ministra Ministerstva lesného a vodného hospodárstva Mikuláš Michelčík, vedúci Lesnej

Seniori pri Decretovom hrobe na mestskom cintoríne

správy Dolný Kubín Ignác Baľák, vedúci prevádzky na Lesnom závode Oravský Podzámok Stanislav Heško, vedúci Mestských lesov v Langene Ján Greschner, pracovník Lesnej správy Sklené Vojtech Hammer, hlavný inžinier Lesného závodu Revúca Dušan Palúš, pracovník Lesného závodu Čierny Balog Samuel Slivka a pracovník Lesnej správy Nitrianska Streda Ján Valach. Samozrejme všetko bývalí pracovníci spomínaných inštitúcií.

Generálny riaditeľ Staník jubilantom poďakoval za ich celoživotnú prácu, ktorú vykonávali v rôznych oboroch lesníckej činnosti, zaželal im pevné zdravie, aktívne prežitie ďalších rokov života a každému odovzdal pamätný list.

Po tejto oficiálnej časti sa 75-roční maturanti odobrli v sprievode lesníckeho historika Júliusa Burkovského na mestský cintorín, uctiť si lesníckeho veľikána Jozefa Dekreta Matejovie, kde mali možnosť počuť od toho najpovolanejšieho výklad o jeho živote a význame pre lesné hospodárstvo.

-vr-

150. výročie narodenia dvoch významných lesníkov

Ing. Karol Kaán (1867 – 1940)

Popredný organizátor lesníckeho života v Uhorsku sa narodil 12.7. 1867 v Nagykanizsi. Bol absolventom Banskej a lesníckej akadémie v Banskej Štiavnici.

Po absolvovaní akadémie pôsobil v rokoch:

1889 – 1907 ako lesník v obvode Lesného riaditeľstva Banská Bystrica.

1907 – 1908 v hodnosti lesmajstra na Riaditeľstve Štátnych lesov a majetkov v Banskej Bystrici.

1908 – 1919 pôsobil na Ministerstve pôdohospodárstva v Budapešti ako sekčný šéf pre lesné hospodárstvo.

V roku 1919 sa stal nakrátko štátnym tajomníkom Maďarskej republiky rád a po skonsolidovaní politických pomerov – až do roku 1929 bol vládnym komisárom pre lesné hospodárstvo a drevársky priemysel v Maďarsku.

Bol zakladajúcim predsedom uhorskej Štátnej rady ochrany prírodných pamiatok. Preto ho považujeme aj za zakladateľa ochrany prírody v Uhorsku.

Počas pôsobenia v Banskej Bystrici sa zúčastnil rozpravy o zlepšení výučby na horárskych školách, pričínal sa o zavedenie tzv. režíjnej správy lesov, ktorou dosiahol rentabilné hospodárenie podniku využitím vlastných zdrojov. Presadzoval pestovanie lesných porastov a lepšie využívanie drevenej suroviny, vydával smernice na zlepšenie kvality porastov v štátnych lesoch. Bol predsedom Krajinského lesníckeho spolku a od roku 1924 člen korešpondent Maďarskej akadémie vied.

Osobitnú pozornosť venoval známej bojnickej lipy Matúša Čáka Trenčianskeho, ktorá bola údajne vysadená roku 1301. Vo svojich prácach spomína Zbovorské lipy rodu Rákoczyovcov, borievku palatína Illésházyho pri Trenčíne z roku 1606, staré driene pri Vojke nad Dunajom z obdobia kráľa Štefana I., starý dub na Zobore, mohutný dub pri vyvieracke Márie Széchy tri kilometre od Muráňa smerom na Tisovec. Navrhuje ochranu osemhektárového starého porastu vo Fatre, porastov smrekovca opadavého v Liptovských vrchoch, smrekových a jedľových pralesov v okolí Banskej Bystrice a Vepra (Ponická Dúäbrava, Ponická Huta, Príboj, Dobročský a Badínsky prales), tísových porastov v Bystrickej a Zvolenskej župe, limby v Liptovskej župe. Vyzýva k ochrane plesnivca alpínskeho v Belianskych Tatrách, endemického lykovca muránskeho v okolí Muránskeho hradu. Podporuje druhovú

Ing. Karol Kaán

Ing. Emil Vaiczik

ochranu dropa fúzatého, krkavca čierneho a orla. Za prírodné pamiatky považuje lipu pri Pruskom, lipy pri ceste z Levoče do Kežmarku, topoľ grófa Szirmaya pri obci Zetény na brehu Latorice, topoľ biely na komárňanskom Alžbetinom ostrove, smrek na lokalite Kohwald pri Levoči.

V roku 1909 bol poverený ministrom pôdohospodárstva Darányim k príprave prvého zákona o ochrane prírody a inventarizácii prírodných pamiatok v Uhorsku. Jeho prácu

prerušila svetová vojna a rozpad monarchie. Je tvorcom prvej monografie o živote a pôsobení Jozefa Dekreta Matejovie. Je autorom publikácie „Zachovávanie prírodných pamiatok“, (1909), „K otázkam ochrany prírody a zachovávanie prírodných pamiatok“ (1914), „Ochrana prírody a prírodné pamiatky“ (1931) a mnohé iné.

Zomrel v Budapešti 28. 1.1940.

Ing. Emil Vaiczik (1867 – 1936)

Ďalší významný uhorský, slovenský lesník sa narodil 9. 8. 1867 na Štiavnických Baniach (Piargu).

V rokoch 1878-1886 študoval na katolíckom gymnáziu, neskôr na evanjelickom lýceu v Banskej Štiavnici. Pokračoval v rokoch 1886 – 1890 na Lesníckom odbore banskoštiavnickej Banskej a lesníckej akadémie, štátnu skúšku urobil v roku 1892.

Bol známym lesným inžinierom, odborníkom a súčasne uznávaným entomológom.

Svoju lesnícku prax začínal ako lesný úradník v Buštine na Podkarpatskej Rusi. Po vykonaní štátnej skúšky v Budapešti sa v roku 1892 vrátil na Banskú a lesnícku akadémiu na Lesnícky odbor, ako asistent Katedry deskriptívnej geometrie, kde pôsobil najbližších osem rokov.

V období rokov 1900-1909 pôsobil na Riaditeľstve štátnych lesov v Banskej Bystrici, neskôr až do roku 1920 pracoval na Lesnom úrade v Liptovskom Hrádku. V rokoch 1920 – 1926 pokračoval na Lesnom riaditeľstve v Miškovci.

Už počas štúdií sa zaoberal entomológiou, neskôr zoológiou. Od 1898 organizoval zalesňovanie rozsiahlych výmoľov v katastrálnom území Banskej Bystrice na Podlaviciach. Prispieval do odborných časopisov. Bol členom Krajinského lesníckeho spolku, inžinierskej komory, hospodárskych organizácií a spolkov v Miškovci. Mal funkčné zaradenie hlavného lesného radcu.

Svoju zbierku motýľov (neznámy počet jedincov) daroval časť Lesníckemu odboru Vysokiej školy banskej a lesníckej v Banskej Štiavnici a časť Krajínckemu lesníckemu spolku v Budapešti.

Svoje početné lesnícke i entomologické štúdie publikoval v časopise Erdészeti Lapok (Lesnícke listy).

Zomrel v roku 1936 v Miškovci.

Na Slovensku zanechal na lesných riaditeľstvách v mieste svojho pôsobenia mnohé archívne zaujímavé dokumenty.

Viliam Stockmann

Festival múzeí 2017 v Liptovskom Mikuláši aj s účasťou LDM Zvolen

V pondelok 26. – 27. júna sa pracovní Lesníckeho a drevárskeho múzea zúčastnili Festivalu múzeí, ktorý sa konal v Liptovskom Mikuláši. Festival už tradične organizoval Zväz múzeí na Slovensku, tento raz v spolupráci so Slovenským múzeom ochrany prírody a jaskyniarstva a Múzeom Janka Kráľa, ktoré si pripravili pre účastníkov festivalu bohatý program. Zástupcovia múzeí si mohli na konferenciách vypočuť príspevky na tému Nové témy a nové formy v múzejníctve 21. storočia. Dôležitou časťou festivalu bola prezentácia múzeí z celého Slovenska, ktoré obyvateľom Liptovského Mikuláša predstavili ich zameranie, prezentovali výsledky svojich odborných činností, či predstavili nové zbierky. Lesnícke a drevárske múzeum sa predstavilo prostredníctvom dvoch banerov a digitálnou prezentáciou fotografií, zachytávajúcej činnosť múzea k 90. výročiu lesníckeho a 75. výročiu mestského múzea. Propagáciu LDM dopĺňali publikácie vydane LESMI Slovenskej republiky, š. p., pričom najväčší úspech mali grafické reprodukcie Motívy z lesa a lovecké výjavy, z dielne Johana Eliasa Ridingera. Po oficiálnej časti nasledovala prehliadka historického centra, kde nám predstavili 10 NAJ pamiatok

Prezentačný stánok Lesníckeho a drevárskeho múzea na Festivale múzeí 2017 v Liptovskom Mikuláši, foto Marek Vanga

Liptovského Mikuláša a prehliadka Múzea Janka Kráľa a nových expozícií Múzea Slovenskej ochrany prírody a jaskyniarstva. V rámci Festivalu múzeí sa konalo aj Ustanovujúce zasadnutie prírodovednej komisie ZMS. V závere dňa firma Touch4IT – predstavila múzejníkom formy Softvérových aplikácií v múzejnej pedagogike. Nasledoval kultúrny program, na ktorom vystúpilo zaujímavé hudobné zoskupenie Solamente naturali, prezentujúce prevažne hudbu zo 17. a 18. storočia. Druhý festivalový deň

bol venovaný exkurziám v okolí Liptovského Mikuláša. Pracovníci LDM navštívili Žiarsku dolinu (Medvediu stôľňu, Šarafiové vodopády) a Stanišovskú jaskyňu. Festival múzeí je nielen dobrou príležitosťou prezentácie, ale tiež ponúka priestor na vzájomné stretnutia a rozhovory múzejníkov z celého Slovenska, kde si môžu vymeniť názory a skúsenosti z odborných otázok týkajúcich sa múzejných zbierok a tiež získať nové inšpirácie na prezentačné a propagačné výstupy.

Stanislava Cúthová, LDM

Detské dni sv. Huberta 2017

Snáď ešte nikdy pred tým nebolo tak veľmi treba vysvetľovať, aká je pre náš život dôležitá príroda, a aké významné je jej spravovanie zo strany lesníkov a poľovníkov, ako práve v dnešných časoch. Deti a príroda patria medzi naše najväčšie bohatstvá. Čas, ktorý venujeme deťom a zveľaďovaniu nášho prírodného dedičstva, je tou najsprávnejšou investíciou. Podujatie Detské dni sv. Huberta je vhodnou prezentáciou nezastupiteľnej práce lesníkov a poľovníkov v prospech záchranu i trvalej udržateľnosti nášho prírodného bohatstva, ale taktiež prezentáciou vyspelej poľovníckej kultúry.

Nie je treba senzáčných médií, ani zviditeľňovať sa za drahú reklamu, ale hlboko v srdci nás teší, keď naše deti v budúcnosti budú viesť svoje deti k poznaniu prírody tak, ako ich naučili lesníci a poľovníci.

Máme za sebou už šiesty ročník Detských dní sv. Huberta, na ktorom sme vo Svätom Antone privítali 1798 detí a 263 dospelých – spoločne 2061 návštevníkov. Podujatie zorganizovalo vyše 130 dobrých ľudí z 25 ustanovízi, z ktorých rád vyzdvihujem Lesy SR, š.p. – OZ Levice, OZ Žarnovica i Vojenské lesy a majetky SR. Aj vďaka Vám – priateľia lesníci, sa nám podarilo zaujať deti, prispieť k ich zmysluplnému tráveniu voľného času, k zlepšeniu vedomostí o prírode i o skutočných hodnotách. V mene ostatných organizátorov úprimne všetkým ďakujem.

Marian Číž

Hasičský deň detí v Rabči aj v zelenom.

V piatok 2.6.2017 zorganizovali dobrovoľní hasiči z Oravskej Polhory a Rabče 1. Hasičský deň detí, na ktorý pozvali aj lesných pedagógov z nášho OZ Námestovo. Prišlo okolo 500 detí z okolitých základných škôl. Začalo to, ako inak, húkaním všetkých prítomných hasičských vozidiel. Po následnom privítaní začali simulované ukážky reálnych situácií, s ktorými sa hasiči stretávajú – simulácia hasenia otvoreného ohňa, vyslobodzovanie zranených z havarovaného vozidla, hasenie horiaceho vozidla a iné. Za poslednú ukážku hasiči vytvorili simulovaný dážď, čo sa deťom neskutočne páčilo a v tomto horúcom slnečnom dni to bolo príjemne ochladenie.

Pre deti boli pripravené nafukovacie hrady a lezecká stena, ktorú poskytli LESY SR, š.p. OZ Námestovo. Práve ona bola veľkým lákadlom pre všetkých, ktorí si chceli vyskúšať svoju šikovnosť v „horolezectve“. Na záver organizátori poďakovali deťom a zainteresovaným za ich disciplinovanosť a zároveň všetkým pozvali na budúci ročník tejto vydarenej akcie.

Peter Horváth, OZ Námestovo

Protirečenia k 100. výročiu úmrtia Jozefa Dekreta v roku 1941

Osobnosť nášho popredného lesníka J. Dekreta Matejovíe, je každému dnes dostatočne známa. Že to tak ale vždy nebolo, môžeme sa dočítať v starých listinách v našich archívoch, kedy na tohto lesníka nebol vždy jednoznačný názor.

V roku 1941 sa Ústredné riaditeľstvo štátnych lesov a majetkov v Bratislave v spolupráci s Riaditeľstvom štátnych lesov a majetkov v Banskej Bystrici dohodli na spoločnej spomienke 100. výročia úmrtia tohto nášho špičkového lesníka.

Myšlienka spomienky na Dekreta k storočnému výročiu však vznikla už v roku 1937, čo bolo práve s dostatočnou časovou rezervou na prípravu nielen osláv, ale aj publikácie o J. Dekretovi. Jedným z hlavných iniciátorov osláv tohto výročia bol známy český lesník a lesnícky historik Dr. Ing. Alois Jančík, v tom čase prednosta správy štátnych lesov Hvozdnica (Voznica), v obvode Riaditeľstva štátnych lesov a statkov Žarnovica, ktorý vypracoval návrh osláv storočnice Jozefa Dekreta a tento zaslal na Riaditeľstvo štátnych lesov a statkov Banská Bystrica. Okrem návrhu osláv ponúkol aj vydanie Dekretovho zborníka.

Na strane druhej tu boli aj lesníci, vysokopostavení úradníci štátnych lesov, ktorí mali na Dekreta kritický názor. Či už tento

vyplýval z neznalosti jeho osoby, alebo z národnostnej predpojatosti, ktorá v tejto dobe (1937 – 1941) hrala dôležitú protičeskú a protimaďarskú úlohu, môžeme sami posúdiť z ďalších riadkov.

V časovom slede od roku 1937 do roku 1941 sa udiali v slovenských odborných kruhoch nasledovné zaujímavé stretы názorov na Dekretovu osobu, ktoré vyplývali aj z hore uvedených dôvodov:

Hneď na Jančíkov návrh Riaditeľstvo štátnych lesov a statkov v Banskej Bystrici dňa 15.12.1937 pod č. 16.935-I/1.-1937 adresuje list Ministerstvu земедělства (Ústredné riaditeľstvo štátnych lesov a statkov) v Prahe, (vybavoval Ing. Jozef Kúta), kde sa okrem iného dočítame:

„... Riaditeľstvo považuje široký rámec osláv za uprílišnený, tiež vydanie Dekretovho zborníku za nákladné. Decret pracoval len v obmedzenom okruhu oblasti banskobystričského kamerálneho lesného úradu. Decret nebol literárne činný, jeho činnosť je tedy úzko služobná, miestneho významu a preto zainteresovanie širšieho okruhu lesníctva, alebo širokej verejnosti na oslavách pokladá riaditeľstvo za nežiaduce...“

... Jozef Decret považovaný je maďarským lesníctvom za svojho a v Maďarsku sú tiež uložené veškeré pamiatky po Dekretovi v Dekretovom múzeu.

Prevedenie osláv Dekretových v roku 1941 na širokej základni, ako to navrhuje Dr. Jančík, vzbudilo by zaiste ozvenu v maďarskom lesníctve a vyvolalo by snáď i dojem, že Decret je prisvojovaný čl. lesníctvom, čím by mohlo dôjsť i ku zbytočným polemikám.

Z uvedených dôvodov navrhuje riaditeľstvo štátnych lesov a statkov, aby na návrh Dr. Ing. Jančíka nebolo pristúpené...“

Podpísaný riaditeľ štátnych lesov a statkov v Banskej Bystrici Ing. Nikodém Panák.

Na Ministerstve земедělства v Prahe mali zrejme komplexnejšie informácie o živote a diele J. Dekreta, a preto sa týmto listom nedali zmiestniť a nielenže iniciatívu Dr. Ing. Jančíka o oslavách schválili, ale podporili aj vydanie rozsiahleho zborníka o Dekretovi.

Na Slovensku medzitým vznikol Slovenský štát, ale ťaženie proti Dekretovi pokračovalo, tentoraz pre zmenu na Ústrednom riaditeľstve štátnych lesov a majetkov v Bratislave.

V archíve sa nachádza pozoruhodný dokument o názore Ústredného riaditeľstva štátnych lesov a majetkov v Bratislave na osobu Jozefa Dekreta.

Dňa 18.5.1940 Ústredné riaditeľstvo štátnych lesov a majetkov v Bratislave dostalo list od Riaditeľstva štátnych lesov a majetkov Banská Bystrica zo dňa 16.5.1940 pod č. 6993-I/1/40 vo veci: „Slovenský rozhlas, Bratislava – žiada o životopisné dáta o zalesňovateľovi

Oslavy pri pamätníku JDM (1941)

Pri hrobe v Banskej Bystrici - JDM 18. 1. 1941

holín Dekretovi“. Tento spis ÚRŠL v Bratislave zaevidovalo pod č.4808-X. 1940. Spis bol pridelený na vybavenie oddeleniu C2.

Na vnútornej strane spisovej obálky čítame nasledovný text:

„Riaditeľstvo v Banskej Bystrici poukazuje na to, že dňa 22. III. 1939 žiadalo o rozhodnutie vo veci honorovania prekladu, ktorý zhotovil Ing. Eugen Bózer (býv. riaditeľ RŠLM v B. Bystrici – pozn. autora) z knižky Ing. Kaána o Dekretovi a riaditeľstvo je toho názoru, že len po usporiadaní otázky honoráru môže spisový materiál o Dekretovi postúpiť Slovenskému rozhlasu, ktorý oň požiadal. Súčasne žiada riaditeľstvo o rozhodnutie či s prípravou na oslavu 100 ročného výročia úmrtia Dekreta má započat.“

Vzhľadom na to, že Dekret bol pôvodu nemeckého, úradoval v maďarskom štáte nemecký, – jeho pamiatku vyzdvihli Maďari – vlastne sám Kaán – ako Madara – i pre terajšie oslavám nepriaznivé všeobecné pomery p. ústr. riaditeľ rozhodol, aby oslava Dekreta bola domáceho rázu. Zariaduje sa.“

Nuž, pozoruhodný názor, škoda, že nie je známy autor tohto výroku na oficiálnom referátniku. Vieme len to, že spis vybavovalo oddelenie C2 Ústredného RŠLM v Bratislave. Treba vziať do úvahy skutočnosť, že sme v období Slovenského štátu, kedy vzťahy s Maďarmi boli zlé a každá zámienka bola dobrá. Aj za cenu poškodenia dobrého mena Jozefa Dekreta.

Prvým autorom u nás, ktorý publikoval život a dielo J. Dekreta bol banskobystriický lesník, absolvent štiavnickej akadémie Ing. Karol Kaán pod názvom „Život a lesohospodárske účinkovanie J. Dekreta“, ktoré vyšlo v Budapešti roku 1912. Toto dielo sa podujal k pripravovaným oslavám Dekreta preložiť vyššie spomínaný

Vzhľadom na to, že Dekret bol pôvodu nemeckého, úradoval v maďarskom štáte nemecký, – jeho pamiatku vyzdvihli Maďari – vlastne sám Kaán – ako Madara – i pre terajšie oslavám nepriaznivé všeobecné pomery p. ústr. riaditeľ rozhodol, aby oslava Dekreta bola domáceho rázu.
Zariaduje sa.

Ing. Eugen Bózer, ktorý to aj realizoval. Tento preklad a propagácia diela Dekreta niekto mu veľmi vadila. Ako vedľa nevedelanci poškodiť vznešené ciele, dokresľuje ďalší text na obálke tohto spisového referátu, ktorý napísal referent odd. X/C2, na bratislavskom Ústrednom riaditeľstve štátnych lesov a majetkov, žiaľ! podpis nečitateľný :

... „Táto otázka nateraz ďalšieho zisťovania nepotrebuje, lebo Kaánovo dielo význam pre nás nemá...“

Pozoruhodný názor na význam diela Karola Kaána, jedného z našich najvýznamnejších lesníkov.

Napokon zdravý rozum predsa len zvíťazil a storočnica J. Dekreta sa primeraným spôsobom oslávila. Zmena prišla aj s osobou nového riaditeľa Riaditeľstva ŠLM v Banskej Bystrici Ing. Róberta Bindera, ktorému nebolo treba vysvetľovať, kto bol J. Dekret.

Pod hlavičkou Ministerstva hospodárstva Slovenského štátu, Ústredného riaditeľstva štátnych lesov a majetkov v Bratislave a Mesta Banská Bystrica, bola vydaná pozvánka

na spomienkovú oslavu storočnice J. Dekreta, ktorá sa uskutočnila dňa **18. januára 1941 v Banskej Bystrici** s nasledovným programom :

- 10.00 hod. spomienková oslava v zasadačej sieni Riaditeľstva ŠLM v Banskej Bystrici
- Položenie venca na hrob Jozefa Dekreta na rím.-katolíckom cintoríne v B. Bystrici
- Položenie venca pri pomníku Jozefa Dekreta na Starých horách v Dolnom Jelenci.

S pozdravom Na Stráž!

Mesto Banská Bystrica a Riaditeľstvo ŠLM v Banskej Bystrici. Takže po trojročnej diskusii sa oslavy, hoci okresané, predsa realizovali. Ale ako spomína Ing. Dr. Alojz Jančík „pre nepochopenie vtedajších činiteľov a pre politické udalosti, neuskutočnili sa ani oslavy, ani sa nevydal zborník“. ¹ Existujúca fotografia z Dolného Jelenca dokazuje, že predsa len sa oslava konala. Viliam Stockmann

¹ Ing. Dr. Alojz Jančík : Jozef Dekret Matejovie, 1954, str. 469

Kúsok lesa zo srdca lesa

Už približne 4,57 miliárd rokov je planéta Zem súčasťou Slnecnej sústavy. Vznikla sfomovaním z protoplanetárneho disku. Zem je astronómicky označovaná krížom umiestneným vo vnútri kruhu ⊕ a dostala grécke meno Gaia, čo znamená matka.

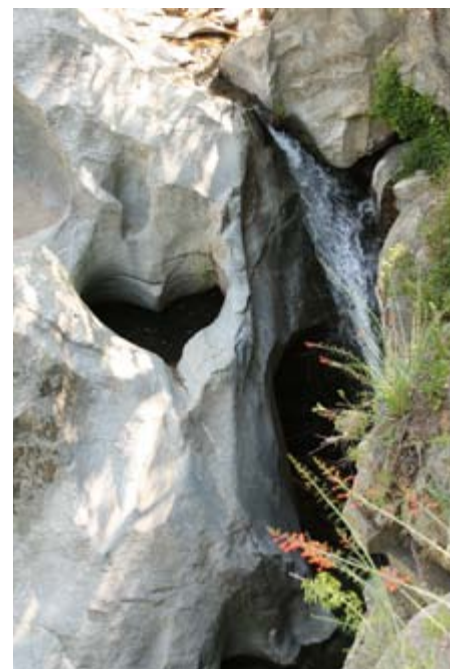
Povrch Zeme neustále pretvárajú geologické procesy, menia sa polohy a tvar kontinentov. Postupom času vznikali rôzne druhy organizmov (predchodcovia dnešných rastlín a živočíchov), ktoré postupne osídlili našu krajinu. Evolúciou vznikli druhy, ktoré môžeme v prírode nájsť v súčasnosti.

Ešte v období devónu vznikli voľne sa vyskytujúce rastliny ako *Archaeopteris* so sekundárnymi cievnymi zväzkami, ktoré produkovali drevo. V tomto období sa na planéte Zem objavili vysoké stromy, ktoré tvoril prvé lesy. Od tej doby sa stali stromy a lesy neodmysliteľnou súčasťou našej planéty.

Stromy a príroda nás dokážu na každom kroku milo prekvapiť, a tak sa v tejto rubrike podelíme o kúsok prírodného umenia, ktoré nám prináša les a príroda okolo nás...

-as-

Prachovnice a prachovničky

Kto, kedy a kde objavil pušný prach, dodnes nie je úplne objasnené a o jeho pôvode existuje niekoľko teórií. Každopádne jeho objav podmienil vznik a vývoj strelných palných zbraní a prakticky sa začal používať až po ich vynájdění. Dovtedy patrilo medzi zvláštnosti, ktoré údajne slúžili na zastrašovanie obyčajných ľudí.

Hoci sa pušný prach v Európe rozšíril už niekedy v 13. storočí, vznik prvých prachovnic súvisí najmä so zmenou technológie výroby pušného prachu a s rozšírením strelných zbraní, ktoré sa začali vo väčšom využívať k lovu. Pôvodne sa pušný prach nosil v textilných alebo kožených vrecúškach. Rozvoj výroby prachovnic nastal v druhej polovici 16. storočia, v rámci zavádzania strelných zbraní do výzbroje armády. Prvá známa prachovnica z územia Slovenska je datovaná z roku 1659. Najstaršie prachovnice sa vyrábali z jelenieho parohu, jednak pre kvalitatívne funkcie materiálu, ale tiež preto, že parohovine sa pripisovali magické účinky pôsobiace na strelný prach a na presnosť strelby. Najčastejšie používaným materiálom sa približne od 17. storočia stala rohovina z rohov iných zvierat, ale používalo sa aj drevo či kosti. Objavujú sa aj prachovnice vyrobené zo železa, medi, mosadzi, zo slonoviny, dokonca z korytnačiny, alebo z perleti. Od polovice 18. storočia sa začali sériovo vyrábať medené prachovnice s jednoduchou ražbou a po 19. storočí sú známe nezdobené prachovnice vyrobené z rohoviny s mosadzným kovaním.

Hlavnou funkciou prachovnice bolo ochrániť pušný prach pred vonkajšími poveternostnými vplyvmi, hlavne proti vlhku. Strelný prach bol uložený v jej dutom tele, ktorého tvar mohol byť rôzny: guľatý, trojuholníkový, lichobežníkový, súdkový, fľašový, hruškový a pod. Prachovnica mala najčastejšie jeden otvor – násypné hrdlo, slúžiace na dopĺňovanie aj na vysypávanie strelného prachu. Niektoré však mali otvory dva – jeden na dopĺňanie a druhý na vysypávanie. Prachovnice vyrobené z jelenieho parohu mávali tri otvory. Otvor sa zatváral drevnou, kostenou alebo kovovou zátkou s násypnou trubičkou. Postupne sa v prachovniciach vyvinuli dávkovacie zariadenia, ktoré umožnili dávkovať rôzne množstvo strelného prachu. Na jemný prach sa vyrábali malé prachovničky, ktoré boli zmenšeninou väčších prachovnic. Lovci a vojaci nosili prachovnice zavesené pomocou krúžka, závesného háku alebo šnúry na opasku, na boku alebo na chrbte, prachovničky nosili zavesené na šnúrke na prsiach. Výzdobu tvorila prevažne rytá kresba. Kým v karpatskej oblasti sa používali najmä rastlinné a archaické geometrické ornamenty (napr. rozety a svastiky, ktoré mali aj magický význam), v západnej

Prachovnice zo zbierky Lesníckeho a drevárskeho múzea, foto Cúthová Stanislava

Európe vo výzdobe prevažovali realistickéjšie lovecké motívy. Výrobou prachovnic a prachovničiek sa zaoberali puškári, poľovníci, ale aj hrebenári a náturisti.

Lesnícke a drevárske múzeum uchováva v svojej národopisnej zbierke celkovo osem kusov prachovnic. K najzaujímavejším patria dve prachovnice z okolia Zvolena, vyrobené z jelenieho parohu. Jedna sa radí ku karpatskému typu – je bohato zdobená geometrickým ornamentom, pričom hlavný motív tvorí ornament svastiky. Na druhej prachovnici prevažuje figurálny lovecký motív s levom, zajacom a dvoma psami. Túto spolu s prachovnicou z hovädzieho

rohu z našej zbierky môžete momentálne vidieť v expozícii Slovenského múzea ochrany prírody a jaskyniarstva v Liptovskom Mikuláši. Prachovnice boli datované len veľmi zriedkavo, no múzeum sa môže pochváliť, že jednu takú vo svojej zbierke má. Svedčí o tom nápis D SUTA DURO ANO 1805. Vyrobená je z rohu hovädzieho dobytká a pochádza z Horného Tisovníka. Ďalšie dve prachovnice hruškovitého tvaru pochádzajú z 19. storočia. Vyrobené sú z lisovanej rohoviny, spojené kovovými nitmi a ktorých ústie je okované mosadzným plechom, bez výrazného zdobenia. Za pozornosť stoja aj dve malé kostené puzdrá na prach v tvare čizmy, zdobené rastlinným a figurálnym ornamentom. Žiaľ, väčšina prachovnic sa však nedochovala v kompletom stave a chýbajú im zátky, či násypné zariadenia.

Prachovnice začali postupne zanikať v súvislosti so vznikom zbraní na vopred pripravené náboje v kovovej nábojnici. Z toho dôvodu sa postupne stali po väčšine zberateľskými kúskami alebo súčasťou muzeálnych zbierok. Napriek tomu aj v súčasnosti nachádzajú svoje využitie napríklad u majiteľov perkusných zbraní.

Text a foto: Stanislava Cúthová, LDM Zvolen

Použitá literatúra: PETÁCH, Emil: Parohové prachovnice v zbierkach Štátneho východoslovenského múzea v Košiciach. In Slovenský národopis, roč. 2, 1954, č. 3-4, s. 309-347.

Milí kamaráti,

keďže teraz máte veľa voľného času, ktorý by ste cez letné prázdniny mali tráviť hlavne vonku v prírode alebo v lese, pripravil som si pre vás iba jednu veľmi krátku úlohu. Tak veľa šťastia pri hľadaní rozdielov na krásnom obydľí mojich kamarátov bobrov ☺.

Prajem vám krásne leto.

Váš kamarát jazvec Mišo

RECEPTÁR

Divinový guláš s kuriatkami

Príprava: 15 min, Úprava: 165 min, Porcie: 6

Základné suroviny: 900 g srnčí chrbát, 300 g perlová alebo malá cibulka, 225 g huby kuriatka, 150 g slanina pancetta, 45 g hladká múka, 850 ml hovädzí vývar, 175 ml suché červené víno, 1 zväzok bylinky, 3 PL slnečnicový olej, 2 PL maslo, 2 ČL mletá čierna paprika

Ostatné suroviny: Soľ, tymian, mleté čierne korenie

Postup: Nakrájanú divinu poprášime múkou, pričom zvyšok odstránime. Okoreníme a osolíme. Na miernom ohni rozpálime trocha oleja, na ktorom po dávkach opečieme mäso zo všetkých strán, pričom na každú dávku použijeme trocha nového čerstvého oleja. Povyberáme na tanier dierkovanou varechou. Znížime oheň a pridáme nakrájanú pancettu. Opražíme do zlatohneda a pridáme očistené cibulky a maslo. Dusíme asi päť minút, kým trocha nezmäknú. Zalejeme vínom a miešaním uvoľníme pripečené časti z dna hrnca. Vrátime doň mäso aj s vytečenou šťavou. Vhodíme zväzok bylín, červenú papriku a zalejeme vývarom. Privedieme do varu a na miernom ohni podusíme asi 2,5 hodiny, kým mäso nezmäkne. Zamiešame kuriatka a spolu dusíme asi päť minút, kým nezmäknú. Dochutíme soľou a korením. Vyberieme zväzok bylín a podávané posypané tymianom. Dobrú chuť!

Dneska som šiel okolo domu, kde som vyrastal. Tak som zaklopal a spýtal sa, či sa tam môžem ísť porozhliadnuť. Povedali, že nie a zabuchli mi dvere pred nosom.

...Rodičia vedia byť niekedy pekne protivní.

Uveríte?

O tom, že pri love zveri musia byť poľovníci nenápadní a musia splynúť s prírodou, nikto nepochybuje. Ako sa však dostať do blízkosti zveri s autom? Dánsky výtvarník a zároveň vášnivý poľovník Ian Rasmussen vytvoril na svojej dodávke 3D maskovanie v podobe stromov a dúfa, že mu pomôže k vytúženým úlovkom. „Nedoriešeným problémom zostáva farba maskovania,“ hovorí umelec. Svoje dielo totiž tvoril v zimných mesiacoch a preto zvolil bielu, ktorá sa v pozadí zasneženej krajiny takmer dokonale stráca. V letných mesiacoch však maskovanie nie je až také účinné. Aby nebolo potrebné niekoľkokrát ročne auto striekať, uvažuje Ian nad výrobou a aplikáciou samolepiacich fólií rôznych farieb.

Rubriku pripravuje Ferko Tárjako

Doprava dreva po vode

I. časť

Splavovanie dreva podmienilo množstvo prírodných a ekonomických činiteľov. Medzi tie patrilo drevinové zloženie lesov, terénne podmienky, prístupnosť, ďalej vodné toky s ich silnými prúdmi a geografickou charakteristikou. Potreba dreva ako nevyhnutnej a nenahraditeľnej suroviny dala do pohybu ekonomiku aj trh práce. Jednosmerný vodný prúd sa začal využívať už v dávnej minulosti ako technicky najjednoduchší a najlacnejší spôsob prepravy dreva aj na väčšie vzdialenosti. Vo vyšších horských polohách sa využívala samotná energia vodného toku. Po ňom sa na vodných šmykoch a žlaboch spúšťala metrovica z neprístupných miest do nižších polôh. Tu sa pomocou tajchov dalo dosiahnuť krátkodobé zvýšenie hladiny vody menších tokov na plavebnú výšku.

Na väčších riekach však prepravovanej gulate musela pomôcť aj ľudská sila. To znamenalo veľký rozmach pltnického remesla. Význam splavovania dreva v minulosti podčiarkuje skutočnosť, že právo naň nájdeme zachytené už v ranom stredoveku. Prvú písomnú zmienku o pltníctve na Slovensku, stanovujúcu spôsob vyberania mýta z pltní na rieke Hron, zanechal uhorský kráľ Gejza I. listom z roku 1075. Vodná doprava dosahovala najväčší rozmach od 16. po začiatok 19. storočia. V tomto období tvorila značnú časť dopravy dreva na území Slovenska. Pltníctvo dosiahlo svoj vrchol v 19. storočí. Jedným z dôvodov bolo, že spoločnosti, ktoré v tom čase budovali železničnú sieť, určovali vysoké prepravné tarify, takže drevárske obchodné spoločnosti zostávali pri lacnej vodnej doprave.

Z hlavných riečnych tokov na Slovensku splavnosť dreva úplne zaručoval iba Váh. Hron, Orava, Kysuca, Slaná a Poprad, ktoré zabezpečovali sezónnu splavnosť, sa využívali hlavne v jarných a letných mesiacoch. Samostatnou kapitolou bolo plavenie dreva na Dunaji.

Pltníci na Hrone pri Beňuši

V našich krajoch boli používané dva spôsoby vodnej dopravy:

1. Plavba voľného dreva v kusoch – plavenie dreva voľne bol jednoduchý spôsob dopravy dreva. Výrezy alebo jednotlivé poľená palivového dreva sa spúšťali na vodu a vodný tok ich unášal. Na mieste, kde sa mali dopraviť, sa ručne alebo pomocou konského

záprahu vyťahovali. Využívalo sa na Slovensku v horských polohách všade, kde voda v koryte dosiahla takú výšku, že mala schopnosť niesť kusy dreva.

2. Pltenie – bol spôsob dopravy dreva na väčších tokoch. Splavovali sa dlhé kmene rôzne viazané alebo inak pospájané. Tento spôsob je známy hlavne zo severo-slovenských riek Váhu a Oravy, ale aj po Hrone bola časť vyťaženej drevnej hmoty prepravovaná na juh krajiny

v podobe pltní. Severné oblasti Slovenska neboli až tak bohaté na rudy, takže spotreba pre banícky a hutnícky priemysel priamo v mieste nebola veľká, preto odtiaľ mohli byť zásobovaní spotrebiteľia v nížinatých častiach krajiny, obzvlášť v Podunajsku, kde o drevo ihličnanov bol vždy veľký záujem.

Milan Longauer

Pôvodná stavba tajchu v Bacúchu

Súčasný stav

Júl-August 2017

Životné jubileá

50 rokov

Miroslav Bosák, vedúci LO, LS Holíč – OZ Šaštín
Michal Hučko, vedúci LO, LS Sološnica – OZ Šaštín
Ing. Peter Klčo, vedúci LO, LS Dechtice – OZ Smolenice
Vladimír Králik, manipulant, ES Topoľčianky – OZ Topoľčianky
Jozef Matejčík, vedúci LO, LS Stará Bystrica – OZ Čadca
Ing. Daniel Olejár, referent správy LP a reprivatizácie – OZ Námestovo
Marián Morong, vedúci LO, LS Krám – OZ Čierny Balog
Emil Machyniak, vedúci LO, LS Sihla – OZ Čierny Balog
Marián Jaščúr, vedúci LO, LS Malcov – OZ Prešov

60 rokov

Ivan Černek, vedúci LO, LS Holíč – OZ Šaštín
Milan Tomáš, vedúci LO, LS Sološnica – OZ Šaštín
Marian Orolín, vedúci ES, ES Topoľčianky – OZ Topoľčianky
Ing. Jozef Herud, riaditeľ OZ – OZ Námestovo
Vladimír Sabol, vedúci LO, LS Hanušovce nad Topľou – OZ Prešov
Ing. Pavel Zatkó, vedúci VTÚ – OZ Vranov nad Topľou
Miroslava Kašičková, účtovníka – OZLT Banská Bystrica

Pracovné jubileá

20 rokov

Ján Laciak, vedúci LO, LS Ratkova – OZ Revúca
Ing. Róbert Mušínska, ťažbár – OZ Prešov
Marek Pankuch, vedúci LO, LS Hanušovce nad Topľou – OZ Prešov
Ing. Matej Róbert, vedúci skladov MTZ – GR Banská Bystrica

25 rokov

Ján Medved, vedúci LO, LS Antol – OZ Levice
Ing. Anton Molnár, technik, LS Nitra – OZ Topoľčianky
Jaroslav Chocheľ, vedúci LO, LS Púchov – OZ Považská Bystrica
Milan Turský – vedúci LO, LS Rajecké Teplice – OZ Žilina
Ing. Vojtech Kovalčík, vedúci LS, LS Rimavská Sobota – OZ Rimavská Sobota
Roland Benko – vedúci ES, ES Tornaľa – OZ Revúca
Miroslav Haščák, technik, LS Ľadová – OZ Rožňava
Stanislav Stasiv, vedúci LO, LS Bardejov – OZ Prešov
Jozef Lalik, vedúci LO, LS Nižná Jablonka – OZ Vranov nad Topľou

30 rokov

Jozef Mester, vedúci LO, LS Palárikovo – OZ Levice
Ing. Ján Vacho, referent obchodu – OZ Levice
Endre Magyar, vedúci LO, LS Kamenín – OZ Levice
Hubert Harmady, vedúci LO, LS Partizánske – OZ Prievidza
Jozef Stankovský, vedúci LO, LS Duchonka – OZ Prievidza
Jaroslav Gocman, vedúci LO, LS Púchov – OZ Považská Bystrica
Emil Haljak, vedúci LO, LS Led. Rovne – OZ Považská Bystrica
Ján Hlavoň, vedúci LO, LS Pov. Bystrica – OZ Považská Bystrica
Milan Beňo, vedúci LO, LS Pov. Bystrica – OZ Považská Bystrica
Pavol Fučík, vedúci LO, LS Rajecké Teplice – OZ Žilina
Ing. Ivan Šupolík, technik, LS Turčianske Teplice – OZ Žilina
Karol Valica, technik, LS Žilina – OZ Žilina
Jozef Mihaliak, vedúci LO, LS Oravská Polhora – OZ Námestovo
Ing. Peter Prandl, manipulant, ES Medzibrod – OZ Slovenská Ľupča
Tibor Filčík, manipulant, ES Víglaš – OZ Kriváň
Štefan Gibala, vedúci LO, LS Poľana – OZ Kriváň
Július Parditka, vedúci LO, LS Poltár – OZ Kriváň
Miroslav Salva, vedúci LO, LS Lučenec – OZ Kriváň
Martin Nemčko, manipulant, ES Betliar – OZ Rožňava
Štefan Junger, vedúci LO, LS Nižná Slaná – OZ Rožňava
Marián Jaščúr, vedúci LO, LS Malcov – OZ Prešov
Miroslav Nemčík, vedúci LO, LS Široké – OZ Prešov
Ing. Erika Hasinová, vedúca LS, LS Koškovce – OZ Vranov nad Topľou
Michal Dobranský, referent ekológie, CO a KR, ABT, TPO – OZ Vranov nad Topľou
Pavol Turcmanovič, vedúci LO, LS Medzilaborce – OZ Vranov nad Topľou

35 rokov

Jozef Fašanga, vedúci ES, ES Veľké Uherce – OZ Prievidza
Lubomír Kucko, vedúci LO, LS Nitrianske Rudno – OZ Prievidza
Ján Žiška, vedúci LO, LS Partizánske – OZ Prievidza
Lubomír Obert, vedúci LO, LS Nitrianske Rudno – OZ Prievidza
Ing. Peter Balko, vedúci LS, LS Zákamenné – OZ Námestovo
Jozef Kuchťák, vedúci LO, LS Zákamenné – OZ Námestovo
Štefan Boboň, vedúci LO, LS Mútne – OZ Námestovo
Ing. Erika Mareková, technik, LS Slovenská Ľupča – OZ Slovenská Ľupča
Ing. Milan Blažek, technik, LS Slovenská Ľupča – OZ Slovenská Ľupča
Malček Štefan, vedúci LO, LS Poľana – OZ Kriváň
Zdeněk Rupp, technik MTZ a ekológie, SCHK Dobšiná – OZ Revúca
Štefan Tóth, vedúci LO, LS Tornaľa – OZ Revúca
Ing. Jozef Michňa, vedúci EOÚ – OZ Revúca
Eugen Siva, technik, LS Veľká Lúka – OZ Revúca
Vladimír Polomský, vedúci LO, LS Rožňava – OZ Rožňava
Igor Kórintuš, vedúci LO, LS Rožňava – OZ Rožňava
Ing. Oto Fehér, vedúci LS, LS Rožňava – OZ Rožňava
Pavol Host, vedúci LO, LS Malcov – OZ Prešov
Ing. Jaroslav Kolesár, vedúci LS, LS Bardejov – OZ Prešov
Lubomír Margicin, vedúci LO, LS Bardejov – OZ Prešov
Pavol Kleban, vedúci LO, LS Stropkov – OZ Vranov nad Topľou
Lubomír Danko, technik pre opravy a servis LT, RSLT Bánovce n/Bebravou – OZLT Banská Bystrica
Pavol Olejár, technik operačného nasadenia LT, RSLT Vranov n/Topľou – OZLT Banská Bystrica
Ing. Anna Ivanová, hlavný účtovník – OZLT Banská Bystrica
Zuzana Klaučová, technik ŠS, ŠS Jochy – OZ Semenoles
Marianna Bozsényiková, technik ŠS, ŠS Trstice – OZ Semenoles
Eva Vlčeková, personalista, mzdový účtovník OZ – OZ Semenoles
Ing. Miroslav Homola, stavebné investície – GR Banská Bystrica
Ing. Jana Lichá, vedúci účtovníka – GR Banská Bystrica

40 rokov

Hajnovič Lubomír, referent pre plán, štatistiku a controlling – OZ Levice
Tibor Studený, vedúci LO, LS Plášťovce – OZ Levice
Jaroslav Švarc, vedúci LO, LS Plášťovce – OZ Levice
Jozef Vician, vedúci LO, LS Ladzany – OZ Levice
Jozef Petrus, manipulant, ES Topoľčany – OZ Prievidza
Alena Kršková, mzdový účtovník, SIS – OZ Prievidza
Jela Kruppová, hlavný účtovník – OZ Žilina
Viliam Záhumenský, vedúci ES, ES Varín – OZ Žilina
Juraj Stehlík, vedúci LO, LS Divín – OZ Kriváň
Katarína Levčáková, sekretárka – OZ Revúca
Drahotín Gallo, vedúci LO, LS Nižná Slaná – OZ Rožňava
Ján Balšaj, vedúci LO, LS Bardejov – OZ Prešov
Róbert Kraus, vedúci LO, LS Zámutovej – OZ Vranov nad Topľou
Dušan Gočál, technik operačného nasadenia – biomasa, RSLT Bánovce N/Bebravou – OZLT Banská Bystrica
Ing. Jarmila Bornemisová, manažér verejných obstarávaní – GR Banská Bystrica

45 rokov

Ferdinand Orbán, manipulant, ES Betliar – OZ Rožňava

Starobný dôchodok

Július Gibala, vedúci LO, LS Lučenec – OZ Kriváň
Ing. Ladislav Kochan, vedúci EOÚ – OZ Rožňava
Anna Chromčová, referent MTZ a nákupu – OZ Vranov nad Topľou

Predčasný starobný dôchodok

Ing. Peter Gerčák, ťažbár – OZ Košice

Jana Lásková

August

1	U	Božidara, Božidar
2	S	Gustáv, Gustáva
3	Š	Jerguš
4	P	Dominik, Dominika
5	S	Hortenzia, Hortenz
6	N	Jozefína Svetový deň boja za zákaz jadrových zbraní
7	P	Štefánia
8	U	Oskar
9	S	Ľubomíra
10	Š	Vavrinec, Vavro Záhalčivý deň
11	P	Zuzana
12	S	Darina, Dáriuš Medzinárodný deň mládeže
13	N	Ľubomír Medzinárodný deň lavákov
14	P	Mojmír
15	U	Marcela
16	S	Leonard
17	Š	Milica Agrokomplex, Národná výstava hospodárskych zvierat, CoopExpo 2017 – Nitra XIX.Ročník stretnutia lesníčok Slovenska na území OZ Prievidza
18	P	Elena, Helena Agrokomplex, Národná výstava hospodárskych zvierat, CoopExpo 2017 – Nitra XIX.Ročník stretnutia lesníčok Slovenska na území OZ Prievidza
19	S	Lýdia Svetový humanitárny deň Agrokomplex, Národná výstava hospodárskych zvierat, CoopExpo 2017 – Nitra Burza starožitností a gazdovské trhy – EXPO Center Trenčín XIX.Ročník stretnutia lesníčok Slovenska na území OZ Prievidza
20	N	Anabela, Lilian Agrokomplex, Národná výstava hospodárskych zvierat, CoopExpo 2017 – Nitra XIX.Ročník stretnutia lesníčok Slovenska na území OZ Prievidza
21	P	Jana, Jana
22	U	Tichomír, Tichomíra
23	S	Filip, Filipa
24	Š	Bartolomej, Bartolomea Súťaž v Malom futbale o pohár generálneho riaditeľa, OZ Považská Bystrica
25	P	Ľudovít, Ľudovíta
26	S	Samuel, Samo, Samuela Kôň 2017 – EXPO Center Trenčín
27	N	Silvia, Silvío Kôň 2017 – EXPO Center Trenčín
28	P	Augustín
29	U	Nikola, Nikolaj
30	S	Ružena
31	Š	Nora

September

1	P	Drahošlava Deň ústavy SR
2	S	Linda, Melinda, Rebeka
3	N	Belo
4	P	Rozália
5	U	Regina, Larisa
6	S	Alica
7	Š	Marianna, Mariana Zelený svet 2017 – Veľtrhy Brno
8	P	Miriama, Miriana Medzinárodný deň gramotnosti
9	S	Martina Svetový deň prvej pomoci Modrokamenské poľovnícke dni na Hrade Modrý Kameň – OZ Kriváň Deň sv. Huberta v Nitrianskom Pravne – OZ Prievidza
10	N	Oleg
11	P	Bystrík, Helga
12	U	Mária, Marika, Marlena
13	S	Ctibor, Tobias Deň pozitívneho myslenia Medzinárodný deň čokolády
14	Š	Ľudomil, Ľudomila Dni európskeho kultúrneho dedičstva
15	P	Jolana, Melisa
16	S	Ľudmila Medzinárodný deň ochrany ozónovej vrstvy Medzinárodná výstava psov 2017 – Agrokomplex Nitra Burza starožitností a gazdovské trhy – EXPO Center Trenčín
17	N	Olympia Medzinárodná výstava psov 2017 – Agrokomplex Nitra
18	P	Eugénia
19	U	Konštantín, Konštantína
20	S	Ľuboslav, Ľuboslava
21	Š	Matúš Svetový deň vďačnosti Medzinárodný deň mieru
22	P	Móric
23	S	Zdenka, Zdena Moravskoslezská národná výstava psů – Veľtrhy Brno
24	N	Ľuboš, Ľubor Európsky deň agrobiodiverzity Moravskoslezská národná výstava psů – Veľtrhy Brno
25	P	Vladislav, Vladislava
26	U	Edita Európsky deň jazykov
27	S	Cyprían
28	Š	Václav, Václava Svetový deň za právo vedieť
29	P	Michal, Michala, Michaela
30	S	Jarolím, Ráchel

 Erby
s nádychom lesa

erb obce Henclová (okres Gelnica)

Erb obce Brusnica (okres Stropkov)

Erb obce Bukovce (okres Stropkov)

Erb obce Hrašné (okres Myjava)

Erb obce Makovce (okres Stropkov)

Erb obce Oravská Lesná (okres Námestovo)

Erb obce Ďubákovo (okres Poltár)

Erb obce Sihelné (okres Námestovo)

obec Brestovec (okres Myjava)

obec Vrbovce (okres Myjava)

Z dreva nedreva

„Drevo nemusí byť len z dreva“, aj takto prezentuje svoje diela Christopher David White. Drevo s rastovými vadami, hrče, vlákna, či samotná štruktúra čerstvého alebo rozpadávajúceho sa dreva. To všetko vzniká pod rukami sochára, ktorý „drevené plastiky“ vyrába z hliny a precízne detaily vytvára použitím acrylových farieb. White vysvetľuje: „Využívam farby a hlinu na to, aby som zdôraznil, že naše chápanie sveta je mnohokrát iba odrazom ilúzie.“

Christopher David White zachytáva vo svojich sochách plynutie času a pomínutelnosť vecí. Okrem samotného rozpadu dreva dokonale zobrazuje hrdzavejúce železo alebo iné materiály v rôznych štádiách rozpadu. Jeho diela ukazujú vzťah medzi ľudstvom a prírodou a zobrazuje ich v momentálnom stave medzi rastom a rozpadom.

Ako sám White prezentuje zmysel svojej tvorby?

„Ľudstvo je neoddeliteľne spojené so svetom prírody. Naše biologické vzory sa odrážajú vo vesmíre, od mikroprocesora až po makro, od našej DNA až po vesmír. Napriek tomu sme vytvorili bariéry medzi sebou a prírodou. Postavili sme sa do opozície so svetom, ktorý nás udržiava nažive. Staviame sa mimo toho všetkého, čo nás robí tým, kým sme. Súčasná práca skúma naše vzťahy k prírode a ako naše denné interakcie ovplyvňujú krehkú rovnováhu medzi ľudstvom a životným prostredím...“

Ak vás tvorba tohto autora očarila a chceli by ste mať niektorú jeho plastikú doma, treba siahnuť hlbšie do vrecka, pretože za dielo „Inner Glow“ s rozmermi 29cm x 12cm x 17cm, ktoré vytvoril autor v roku 2016, by ste si zaplatili 3,000\$. Ak by ste sa rozhodli pre „That Sinking Feeling“ s rozmermi 26cm x 36,5cm x 23,5cm (z rovnakého roku) mali by ste si najskôr pozrieť cenu, za ktorú sa toto dielo predáva (9,500 \$). -as-

